

שאלות ותשובות

מנחת יצחק

חלק שמיני

חלק אורח חיים

סימן א

בבדן, נשיאת כפים בכל יום בגליל

בבב"ה והטו"ז והמג"א, וליבא דררא דאיוסורא
כמ"ש בב"י דכל שלא נקרא אינו עובר.

וע"ז כתב הבי"א בזה"ל ועשה ידו וישפוט בעין
שכלו א"ח הגבורים חשבי שם האל"ה אשר הקטן
שנחלמדי חלמדיהם קטנם עבד ממחנינו, האם אחר
יאמר לוא ציד רמה ערוך אחס מלחמה ובכחו
וטולס ידו ישכח חיל ועזר כנגדו לבטל המנהג אשר
יסדו רבים וגדולים זה זמן רב, ואם אף ה"י נעלם
מלחמו טעם הדבר לגמרי, וק"ו דעממא אמרי בכ
וליבא דררא דאיוסורא, שאלחנו מחויבים לשמור בקול
דבריהם ואחריהם לא נשכח, ואזכר האריך עוד בנתינת
טעמא לשבח על אי נשיאת כפים בכל יום, בהוספה
על הטעמים המבוארים בש"ע ופוסקים שם, אשר
יש בגש"כ חששא דאיוסורא, ואדרבה לריך ליישב
מנהג אי"ו ומלכות מלרים דנהוג בייבוי שישאלו כפיהם
בכל יום, וסוים בזה"ל הנה זכינו ליחן טעמים
מספיקים למנהג הזה שכלנו בשפי רבים וגדולים
זמן ארוך יותר מחייב שיהי אצל בלחמא און
אנו אחראים לזה, דאף אם ה"י נעלם מלחמו
ע"כ הדבר און לשנות המנהג, והיך מש"כ
בק"א לספר מח"ב מדברי ספר הישר כחיבה יד
בשפוזותיו לרבינו משולם, וז"ל וכל שאינו נקי בסדר
רב עמדם ובכלמות גדולות ובחמס סופרים ובפירי
ר"א ובכרם ובחלומותיו וזאכר ספרי אגדה און לו
לכרום דברי הקדמונים ומנהגם כי עליהם יש לסמוך
בדבריהם שאון מבחשים חלמוד שגו חלל שמוסיפין
ובכרם מנהגים בידיו על פיהם עכ"ל רבי ז"ל
ובכר האריך הרחיב בהרייק בשורש פי רמב"ם וכו'
וע"ז כתב דאפילו ה"י הכהן חכם כשמעון בן עזאי
הפריח על מדותיו שאון לשנות המנהג שנהגו קדמונים
הסידים ואנשי מעשה וכו' שכרי מנהג אבותיו תורח
ה"א ובדמחייבן כחצית רב חקלע לבב וכו' ולפי

בס"ד, ירושלים ע"הק ת"י, עש"ק אמור כ"ס למב"י
תשל"ט לפ"ק.

שוכט"ס לש"ב האברך היקר הר"ג ח"י"ב טובא וכו'
מה"ר מא"ר כ"ץ שליט"א.

הנהגה בפניתי מעט מגדול הטרדין אשר הקיפו עלי
להשיב לשאלתו.

ע"ד מנהג האשכנזים בחיפה ובכל הגליל משנים
קדמוניות שבהנים נרשאים כפיהם רק בשבת,
ד"ש, חוה"מ, ור"ח — במספ"ה. והנה מקצת רבנים
קומדים קעת לשנות המנהג ולהנהיג נשיאת כפים
בכל יום ונ"ב בתפילת שחרית בירושל כמנהג ירושלים,
ונימקם דכחן דחיפה יש לו ריח ארץ ישראל לכל
רבר, וטביון שברוב מקומות בארץ ישראל נרשאים
כפים בכל יום, למח יהי חיפה משונה. והנה קצת
בתי כנסת בחיפה הנהיגו כבר נשיאת כפים בכל יום,
ויש באלו שלא הנהיגו במלואו רק (ביתנים) בשבת
ויום טוב — שאנו אין משום ביטול מלאכה — נרשאים
כפים גם בשחרית ובמשך היום אולי יעזר לדבון גם
בימות החול. עכ"ל.

הנה לא ידעתי מאן חשיב ומאן ספק לבטל מנהג
קדמון וכנשי דבדריה, והנה כבר ה"י לעולמים
כמ"ש בחורוכ בשפי בית אפרים (א"ח סי ר'),
על דבר המנהג בחי"ל, דכתב הבי"א (א"ח סי ר')
קכ"ה סעי מ"ד, דנהגו בכל מדינות אלו שאון
נושאין כפים חלל בירושל וכו', והשאל שם בנית
אפרים כתב דיש מי שכלו חקפו לפי שמיט מן החורכ
הוא שיכיו נושאין כפים בכל יום, אם יש מקום
ויסוד למנהג זה, ואם יש כח לבטל אם לא, והבי"א
כתב דהמנהג הוא מנהג קדום יותר מן חמשה
מאות שנה כמבואר בספר השני"ן קטן שחיבר חלמודו
של מהר"ב מדונגורב רבו של הרא"ש והכלבו
ואחריהם החיוקי המכריז והאגור וד"מ ובש"ע

שם לחזור למושב הראשון, שהרי והגו בכל גלילי ישראל, וצפרע במלכות אשכנז ופולין כאשר כתב הרמ"א שלא לאומרה כ"א צו"ע עי"ש, וק"ש הדברים אחרים שהראיתם שהמנהג יחידס עפ"י גדולי הראשונים והלחמנים שאל לבדך בנשיאת כפים, הפורש ממנו כפורש מן החיים, ולקיים יחננו ויזכרנו ברכה שמים עכ"ל. (והנה משי"ש שם בשם ספר המקצות מר"ח ז"ל, ע"י בתשרי ח"ס) (א"ח סי' כ"ג) ש"י דל"ח לעשר (ע"י). השתקיה לא הי"ל דגם גנ"ד זאלו לכל הי"ל, הגם שראיתו ב"י עיר הקודש והמקדש מהגמוריות עוקליסקי ז"ל (חלק ג' פכ"ה צ"ג) שכח שם (בסעי' ו'), דבגליל ונהגין צמנו שאלו ר"ב בחול כי א"ס במוקף של שנה וי"ט, ולא ידוע צבירור ע"י מ"ט ועל יסוד מה ונהגין כך עכ"ל, וד"ס ונהגין ג"ס גם בגשר החיים (ח"ב פי"ה צ"ג) – וי"ט גם שדורא בל"י וי"ט רק בשנה וי"ט עי"ש, ושם (צלות ד') כתב דרביס וגדולים משחוקקים להחזיר עשרה ליושבה לבדך צ"ב בכל מושבות ישראל וכו' עכ"ל, אמנם למעשה לא נמלא עוד עד גדול שה"י על הכוונ לבצעל המנהג בגליל ועב"ח מכל העממים ונימוקים שכחב הבית אפרים כ"מ, דשי"ר גם גנ"ד כדלעלן.

דהנה גם משי"ש בגשר החיים נגשון "להחזיר עשרה ליושבה" כ"מ, דנראה שפשימא י"י שה"י מוקדם המנהג אל אלו האשכנזים בגליל ל"א כפיס בכל יום ורק אח"כ נחבצל, לא ידעתי פשימא דל"י, כי לעשר המנהג הזה בגליל אלל האשכנזים ומשך מעה תחילה החייסות האשכנזים צלע עברי ואפי"ה א"ר קרוב ל"י מלוח שנים, דהנה קן מוכה להדיא מדברי הפאה השלחן הלבנה א"י (פי"ב) שכחב שם צבוח ישראל (ס"ק כ"ג), עי"ש צפויס, דמנכר יפה בכל א"י שהכנהיס נושא"ס כפיהם בכל ימות החול וכו', כתב צבוח ישראל ש"י וז"ל כ"ה פסק הרמב"ם (כ"ה חפילה פי"ד ה"א) וש"פ ומרן צ"י (א"ח סי' ק"ט) גם צבחי"ל, רק רמ"א (ס"י ק"ט) ד"י המנהג אשכנז שאין נושא"ס כפיהם בחול ושבת ד"י השנה משום דה"ס צלער ערדה פרנסתם וכו', אלל צל"י שכל קהלות הספרדים ויהגים הכרמזים ואחרת דמין הוא ומנהג עוב הוא וכו', וצדולי כפיה"י אין לחלק בין חול לשבת, לומר שצבחה יסאלו כפיהם וגל' בחול, חדל דל"א עבדי דל"א כמר ולא כמר, מחלח שמהג צל"י ליסא כפיהם צ"י, ועוד דלדורכה בחול"י יש מקומות שצבחה צ"י בשבת אין הכהנים נושא"ס כפיהם, ומביא במג"א (שם סק"ט) צבס צ"י בשם האגור והג"ה שמהג הכהנים לעבול ל"י"ב וקשה עליהם לעבול וכו', ומעט"ס אין נושא"ס כפיהם כחל בשבת כ"י ע"י, ללל ה"י בשבת ויחר מסכתר שאל יסאלו כפיהם לעמסם, וגם כשנושא"ס כפיהם שוב שחרית למוקף, ויכלולו מיוס שזכור לקבוע וישימיו צל"י וצירובים ש"ק מהכניסו שנושא"ס כפיהם בכל יום וצבחה וי"ט כדח, דללל דעת רמ"ב י"ט עכ"ל. הנה דברים הי"ל צרור מללס שצח צעעהו גנ"ד המנהג שכבר והגו אז בגליל מוקוס שה"י הגאון בעל פאה השלחן קצב דירוח צלפה, ורק בשנה חק"י

דעתו של רב ה"י צבוחו מנהג משום צרכם שאי"ס לרכוב דעביר משום לא השא, מי"ט סמך על מנהג אבותיהם ולא ר"ה לעסל, ואפי"ה דרב גדול הדור וקרי צבכיו וכו' צביו למחות, ק"י כן צ"ו של ק"י שאין צדור הכ"י מן שו"ת לטות המנהג הכבוע עפ"י אבותינו הקדמונים דפשימא שהיו צ"י חורר וקצב מנהגם עפ"י החורר והמלוה, ואפילו כנגד ההלכה אזלין בחר המנהג, היכא שהמנהג קובצב על פי חכמי המקוס, כמ"ה חסדרי פ"י הפועלים כ"י, ועוד שהיו השי"ר מוה"ר אביגדור כהן וכו', וגרסיין בירושלמי זלח אומרת מנהג עוקר הלכה וכו' עכ"ל, ועוד יש להביא דר"י שאפילו נגד ההלכה אזלין בחר המנהג ואפילו כנגד חסדרי וגרסיין ב"י הקומן דבה אמר רב א"ס יבוא אליהו ויאמר כ"י שכבר והגו העם כסדל, ואין לומר דש"י מנהג חלילה וסחימת פרוש דמחור דכ"ע והגו הכ"י, אלל במנהג שאינו אלא צבכיהם כיו"ל דנדון שאלו חוששין לו במקוס הלכה, שה"י כתב הסדך בשם ר"ח כ"י, וממילא שמעיין דהא א"ס יבוא אליהו כ"י שייכא למימר אפילו במנהג שאין שוב בכל מקוס דפירשתי עכ"ל, הנה השתקיה בלק"י ש"י ממנו נוקח לנד"י שאפילו א"ס ה"י נדנדו איסור צדבר אין כח בידיו לבצעל מנהג אבותינו שחורר הוא, ומשי"ש צ"ה שאין נדנדו איסור כיון שא"ס לא קראוהו א"ל לעלות, וגם הגאון בשרוב מנחם מר"י סי' ל"ה וכו' ופוק חזי משי"ש שברוב העולם ונהגין כן, וכבר בררנו שהוא מיוסד על דר"י פ"ו היעלה שועל ויפרון חומת אבני מגדל עדר וכו' ושי' במג"א סי' הל"ד משי"ש צבס ש"י רמ"א סי' כ"א וכו' אלל היכא שאין ל"ד איסור כלל פשימא שאין כח צ"ד שום א"ס לבצעל המנהג כאשר הוכיח מהר"ק במשור, וכ"ש צ"ה ש"י ל"ד איסור להיפרק כחלח כתבתי עכ"ל אפרים.

ועוד כתב שם וז"ל וע"י צ"ע א"ח סי' ה"ג שכחב צבכיהם שם ולא ינהגו צביר אחרת מקל"ה מנהג זה משום לא חתגודרו, וע"י צבכיהם שם דל"ס רוב הקהל נוהגים כך לר"ך הניעוט נהגה כרוב עי"ש וכו', ואפי"ה מ"ש גנ"ד"ש שהמנהג נחפס צרוב השגם שאין לפרון גדר והעושה תמורת המנהג עובר משום לא חתגודרו מנכד השגם וכו', וגדולי הדורות שהיו כהנים אלו"י בעל שארית יוסף והסמ"ע ואחרים רבו כמו רצו שבו כהנים ולא אחר דכס שאללו לבו למעבד עיבדה צופש"י, אף שהיו מחבבים המלות צויה, והכ"ה לטות המנהג הוא מוחל בצבכיו של הראשונים כאלו חל"י מוחלני צמורה זו, וע"י צבכיהם סי' רל"ב ד"ס לחוס נלסו על הראשונים היכא דל"כא ספיקא ולדמים שראוי להחמיר קן הדיון, וצ"ה פשימא ש"י לחוס נכמה איסורים שאין ספק שהצ"ה לטות ידו ע"י החתומה, ושוב צ"ל לידו ספר ש"י אהלי יעקב שחבר הגאון מוה"ר יעקב שפרעס, ושם איתא שצבחה שהיו רודפים אחר צ"י צבור וכו', והגו צבכלתם לומר צרכה כהנים בכל מה שאל והגו קודם לכן כ"א צו"ע לבד, ואחר שחגלה העסם, היו ק"ה אנשים שאמרו דמ"ע הוא, ויוון שהחזיקו צ"ה אי"ס ויכולים לחזור ממנה, והגאון הי"ל האריך צדבר והוכיח במישור

נכסו שלא לצורך כיב בכל יום חלף אף יש חשב איסור בדבר ויכלולו, כ"ז שידר גם בנדר, חלף גם יתבאר לנו התלמוד הגרי"א ז"ל לשיטת הגרי"א ז"ל, לא רק דאין איסור חלף אף קיום מצוה יש בזה, ומכאן הנשער על המנהג שנתקרב בחז"ל בזה, וכמ"ש הגרי"א שם בשם הגאון בעל פתח השלח ז"ל, דסיפר לרבי שחולל העלוי ז"ל, ששמע כ"פ מפי הגרי"א שהי' חולק מעור לעור ומהעצל מחורר והפילס לו כי בידו לחקק לעצמה הכלל כיב בכל יום (וכן ראיתי במכתב מהגאון מוהר"ש ז"ל בי"ע הנדפס בספר בית יוסף ההדפס מהגאון מוה"ר עקיבא יוסף ז"ל), ובשם הגאון רבי חיים מוולוז'ין ז"ל, שרבו הגרי"א ז"ל, שהחוקק לישא כפיו בכל יום רק לא ערב לעשות מעשה, וכשהחליט לישא כפיו בבית מדרשו למחר, פתאום נתפס לבית הכסאות בעליות שוא בענין המחלוקת נגד הרב דווינל, ולכן אף שילא לחפשי מניית הכסאות לא בהגדר עוד לקבוע המנהג ע"כ, וכ"כ בתי משיב דבר (ח"ב סי' ק"ד) וכתב"ה כי חלף הגאון ר"ח מוולוז'ין ז"ל עיי"ש, ולשיטתו של הגרי"א שפיר קצבו המנהג התלמודי בירושלים ואג"כ, חלף גם ללדידו כיוון שנתקבל המנהג הכובד אסור לשנות ח"ו, ובסי' ספרי הגרי"א שגלות הסולם (ע"י 32 בהגה חות א"י) בשם הגרי"א מואלסלחור כי ע"ד מה שאירע להגרי"א כמ"ל ולהגרי"א מוולוז'ין שגמרף הבידמ"ד כשהיה להנהיג כיב בכל יום ודבריה של אסתיע מילתא חלוי למען כבודן של הראשונים שנפנינו עיי"ש.

ואקדים צי הקדמות:

א) דתמוה לי על מה שהרחיק הגאון הפלא השלח דאין לחקק צין כיב בשבת, לנ"כ בימות החול, דהכי בגלגו, שהוא אחד מן גדולי הפוסקים שחשז בבית אפרים שם, שנעשה מעשה בפניהם שלא לישא כפיהם בכל יום, כהז (בסי' קכ"ה) (והערתו בספר צ"א שם) בזה"ל, ואין המנהג עתה לעשות כיב חלף, "בשבתות" וי"ע ואפשר כי נמשכו מפי טורח לצור ע"כ, הרי שצמנו היו מקומות ש"כ בשבתות ולא בחול, וגם בתשי"ב בית אפרים שם, התחיל בתשובתו שם בזה"ל בתחילה אחר לו כי המנהג שאומנו יורקנו היום שלא יאחו כהנים ב"ח בירע, "היו מקומות שנהגו אף בשבתות" הוא מנהג קדום וכו', הרי כי אף צמנו מאלו מקומות בחז"ל שנהגו כן, ובתחילה נתקשו לעצמנו נמני איתן המקומות בחז"ל שנהגו כן, ופ"כ מאלו בספר ש"ת ראשית ביכורים (סי' ד'), שכתב שם דבקי"ק עירעט נפשו שם כהנים בשבתות ג"כ, והוא שגלוו מפי כהן שם לרוב שם בשבת פ' שפטים עיי"ש, ואף שהעיר ע"י צפנת השלח מדברי המג"א (סי' קכ"ח סק"ט) יבואר להלן מה ש"ל בזה.

ב) הנהגה בתשי"ב בית אפרים שם, אחרי שהוכיח בדבשי"ק ספק יש לחוש מהללח איסורי, איסור ללא חולל מכלל ע"כ דבר אחריו ולא ז"ס, ואיסור ע"ה שהישראל מוזהר להתבצר מפי הכהנים המבצרים, ואיסור ברכה לעצמה, ומאות ע"ה לצרך אם הוא כהן ליכא, דאם לא קראוהו ח"ל לעלות,

קצב דירחו בירושלים עיי"ה, (כאשר מבואר כ"ז בתולדותיו ומה שרשם בפנקס הכולל בזה, ובשאר תוכני זכרונותיו, דשיירה ראשונה של תלמודי הגרי"א ז"ל, הביעה גל"י בשנת תקס"ט ח' חולל לפת, ורוב פרושים בני שקל, ואח"כ בזה השירש שני בשנת תרי"ע בראש השלח רבי ישראל משקלוב מתלמודי הגרי"א ז"ל, והחייצו כיב בזה, ומכאן עשמים נאמרו בזה על החייצות בזה ח"ו, ומאלו כמאלה מתפסחות ספרדים, והתמושים משפחות אשכנזים חסידים, רוב היהודים גרו בזה ומשועם בטערי בתרין ושכ" וקימן ספרדים בירושלים), ורק אחרי הרע"ש שהי' בזה בשנת תקל"ז, קצב את דירתו בירושלים, כמבואר בתשי"ב שרשם בהספדו על הרגיו הרע"ש (פ' אמור ד"ע ע"ב), אמנם את ספרו הדפים עוד בזה שנת תקל"ז, וכבר אז הי' עי"ה מתלמודי הגרי"א גם בירושלים עיי"ה, ומלכתב שמהם שם בירושלים, והסבירו נושא"ם כפיהם בכל יום כמ"ל, מוכה בפירוש שנתקום דירתו בזה ל"ה נושא"ם כפיהם בכל יום, וכן במוספים בשבתות, וע"י חמה במה שמתקום צין שנה לימות החול, וצין שחרית למוסף, ומסבירו דין מועד דבזה שגבר הגאון בעל פתח השלח לפת בזה הי' שם המנהג כן, ורק הוא קצב בירושלים מנהג הנהגו גי"א כפיהם בכל יום, ובשי"ע אף בשבתות כמ"ל.

והנהגה כאמור דבר מאלו שם תלמודי הגרי"א ז"ל בזה ועבריו ופ"כ על חסידים, ובמ"ש הגאון הפתח השלח בפנקס הכולל אשר בזה הפ"י, הנדפס בפניהם ספר פתח השלח, שאלו שם בעצמיה עיקרי המנהגים של יצא האשכנזים בעצמיה ופת מכולל אש"י רוס"א, ורש"י הרב הפוסק ר' אפרים רב דקא"ש רבן של חסידים, וצפנת היו חסיד וואלין עיי"ש, ובכמה שבו שם כבר אחר זמן, והגרי"א מו"ר מנחם מענדל מוויזשניצק ז"ל, מתלמודי המגיד הקדוש רבי דוד בער ממעורר ז"ל, ע"ה גל"י בשנת תקל"ז, וקצב ישיבתו בעצמיה ור"ה שם מ"מ כוודע, וכפי המוצא בספרי הזכרונות תולדות הישוב ה"ס ע"ו כבר בשנת תקל"ז מתלמודי הצע"ש ז"ל גל"י והחייצו שם, ואח"כ זה כבר כ"ז מלות שנים שהחליטו התלמודי צע"ש ז"ל בגל"י, ומוכח שהיה שהגיו המנהג הנהגו עד היום שם צע"ש, וכ"כ הגרי"א שנתקרב שניטא"ם בספרי (הלכות) ומהגיו חות ק"ע), דעליות החסידים ע"ה פנין ספרה לישא כפיהם במוסף דוקא, ולא מנינו בזה ע"ה הספיק, רק מהו היום כולל כן בגל"י ע"כ, ואח"כ גם לפי דברי הגרי"א מנחם המנהג מע"ה עניית החסידים שזי קרוב ל"י מלות שנה, רק לא ידע ע"ה המנהג כמ"ל, ואח"כ שיהי' הכל מודים שהי' מנהג קדום חלף הקבלות האשכנזים בגל"י, עוד קודם הרבה למנהג ירושלים ואג"כ ש"כ בכל יום, ובתחית ומוסף בשי"ע, ואח"כ אף אם נא ידעינן ע"ה להמנהג, אין בכתנו לבעל המנהג מכל העשמים המתבצרים בתי בית אפרים ה"ל, ומכ"כ אחרי אשר הראה לנו הבי"א את הדרך אשר נלכד בו, יש מאלו ע"ה להמנהג בגל"י משין העשמים בחול, ולא רק משום חסרון שמחה, או ביטול מללכה

עמדו וגדרו גדר גדול בדבר שלא יאסר כפיו בכל יום רק צריע כדי שלא תשתכח חזרת כהונה מהם, וכאמרוין בפי' הדורש בני אצוי דשקל מתחנה במעלי יומא דכיפורי לחזוקין נפשי בכהני, ומהי"ע כתב המג"א שמי"ש הש"ך בדפוסו ונהגין ליתן תהלה לכהן קטן ובשאר ימים לא, משום דבפסח תהלות מנוצות כמי"ש רש"י בחולין העטם דשקול מעלי יומא דכיפורי כיון שהתחננו מנוצות אם לא יקח ירא נראה שאינו כהן פיש, וה"י צריע שזמן קהלה לכל הוא והכהנים והעם כולם צביהיני ואין לעס על ערדח חזונות מחייתם ומתלכח כלל, אי לא פסרו ידויכו ואמרו העולם שידועים בנאמן שאינם כהנים, ולכן יצאו להקל וללאו צואיסורי כהונה במשי"ב, וכן חקנו צבוי"ע ישאו כפיהם שאינם יותר ממי"ב וימשי"ב, אבל אין צבוי"ע להחזיק אותם בכהנים גמורים ממש צבוי"ע אלו שנתכללו הרבה כמי"ש רש"י, וצפרע כהני הכהן וכו', וכו"ן שאם אין קריין לעלות ליכא צואיסורא כלל, וליספור איכא ספיקא דתלתא צואיסורי, פשיטא שאין לפרוך בגדר לקרוא אותם לדוכן בחול רק מה שהכריזו להם דכיוני צבוי"ע וזהו לא עביל צבוי"ע.

הנה הלכתי בדרך הבי"א להעתיק כל לשוני הג"ל, דבזה וינה לנו גם צבוי"ע, דלפי המצואר צבוי"ע צ"א הר"ל עממן, אין כן דעת הגר"א ז"ל מדיקאסא למה אין מאכלין לכהן קטן חלה, דכא בתרומה דרבנן הרי הם בחזקתן, הרי ס"ל דכדין זמנינו דיום כמו כהני חזק שצומן השי"ם, לכן ה"י משחוקק לנהוג י"ב בכל יום גם בחולין רק שלא עלה צידו כה"ל.

וכפי המצואר נכללו צבוי"ע ה"י מהה"ם שלא רק צבוי"ע אלא גם בשבתות עלו לדוכן חף בחולין, וכן ה"י מנהג אחרים מקומות גם צומן הבי"א כה"ל, ז"ל כיון דגם בשבתות שאינם טרודים בפועל על מחייתם, ובזלו כולם צביהיני חששו שלא יצאו ללאו צואיסורי כהונה, לכן ס"ל דגם בשבתות יעלו לדוכן, כן ז"ל לפי דבריו הג"ל.

והנה ראה פשיטא דכל משי"ב הבי"א צבוי"ע א"י שישיתם במקומם כמאן כן עשה וכו' כה"ל, זה ה"י שייך רק על יחודים הספידים שישנו בלחן מדורי דורות, אבל ה"י שייך צבוי"ע חר"ל בני אשכנז שעלו לא"י והחשיבו שם כה"ל, ועליהם שוב שייך כל משי"ב הבי"א צבוי"ע חר"ל שהלכו מגולה אל גולה כה"ל, ובזה י"ב אין רח"ל להבי"ב בכל יום מימי האר"י ז"ל, שמי"ב בכל יום, וכן צימי השלי"ב, כשכירי הגרמי"ם שם, צדימי האר"י ז"ל שנתה שלי"ב עדיין לא ה"י ישוב אשכנזי צב"ת, וגם צימי השלי"ב ז"ל שיש"ש"י וכנזכר לעיל, ואף אם ה"י מספר קטן נחשבו בין הספידים כשהיו שם מדורות כה"ל, ולכן י"ב בכל יום, משי"ב אחרי העלי משנת חקילן ולהל"ב כה"ל, דנעשו לקהלת אשכנזים צב"ת, וממילא כל העטם שלא נשאו כפיהם בחולין, לפי משי"ב צב"ת אשכנזי כה"ל, לא נפקע מהם צב"תות לא"י, דיון ששע"י עדה צב"ת, לא נחשבו לגבי עדה הספידית, ומי"א לנאמם ההפך צב"תות וצין המנהג שנהנו שם בני הספידים מאן, נקטו המנהג של אותן הקהלות

לכן אין לצרף מספק, ואחרי שהאר"י צוה, כתב (צב"ה וכו') ח"ל: ועוד נעמיד לבאר העטם צב"ת וצב"ת החילוק שבין בני א"י לבני גולה, ודל"ה כהני זמנינו הם גרועים מהכני חזקת כמבואר בש"ס, וזה נצטרך משי"ב המג"א (ס"י ר"ח) לענין מה שאין נזכרים להקדים הכהן בכל מיני אש"י דלדוריתא הוא, מ"י כתב ואפשר שאין אלו צב"תות צב"תות כהונה כמי"ש בפי' חיד"ק עכ"ל, ועי"ל ח"ל ח"ל, ששם כתב על משי"ב הרמ"א וי"א שאין מאכלין צב"ת חלה לשום כהן שאין מחזיקין אותו בכהן ודל"ה שמה נחלתה אחת מאמתי, ובי"ש רש"י ומהר"ל וכו', ופשיטא לפי העטם שכזה המג"א שמה נחלתה אחת מאמתי הוא פסול גם ל"ב כמבואר (צב"ת ק"ח ס"י מ"ב), ח"ל הי"ש (צב"ק פ"ב ס"י ל"ה) ועוד נראה שר"י להחזיר ולאסור חרמים צב"ת צב"ת פירש לכהן, והכנה כהן קיבל, מאחר שצב"ת צב"ת לו היותם כמו ש"י צומן צב"ת, או אפילו אחר החורבן צימי תנאים וכאמרו"ת, ס"י עדיין מזהרים צב"ת, וכו' קרוב מימי צב"ת וצדיק היו יתוסכס צב"ת, וצב"תותיו מרוב אריות הגלות וגזירות וגירושין נחשלו והלואי שלא יאסר נחשלו זע קודש צב"ת, אבל זרע כהנים וז"ל קרוב נדל"ה שנתכללו וכו', וא"כ יחיו יודי חקלה שמה אין יתן לכהן שאינו כהן וכו', עדיין כה"ל ממש ומשי"ב נהגו י"ב האידנא שלא ליתן תהלה חף לבסן קטן או נכרן שטבל לקריי דמשום דל"ה מחזיקין צב"ת נכהן ודל"ה, ובי"ב זקן ומורה הוראה מהר"י ז"ל עכ"ל.

הנה העתיקו כנ לשוני כי צב"ת להדיא דכני זמנינו גרועי עפי מהכהנים שעלו צומן צב"ת שני שחזר התרשפתה להם הרי אחס בחזקתם, לפי שצאורק הגלות וגזירות וגירושין נחשלו הרבה, ובזה נאסר דעשו צב"תות שבין בני א"י ומנכות מל"ת צב"ת בני גולה שצב"תות אלו, וכמו שכזה שם צב"ת משום דכני א"י ומנכות מל"ת שניתתם במקומם כמאן כן עשה, ולא ה"י עליהם טעמול הגירושין וצב"תות כל הלכו רק על הגלים והמשפדים ששנו עליהם היו צב"תותם במקומם, ושפ"ר הם כהני חזקת אש"י שאין כתב יוחסם צב"ת, ומשי"ב צי מדינות אלו ומדינות אשכנז שכרנקו מכלי אל כל ומונול אל גולה צב"תות לרפת קטנויה חר"גן שפניא ופטרונאל ויחילול ונחפזו מה נכר ומנכסא נכסא כמבואר בספרי מהר"י אברנעאל ולחור המור והחסיד מהר"י רש"י וכו' ספרי מדי הדורות וכו' ובזה צב"ת י"ש לחוש שנתכללו כמי"ש רש"י, ובה"י נמי יחלח מה שהקסא צב"תותי הגאון מהר"א מוילנא ז"ל (צב"ת ס"י ח"ל) דלמה אין מאכלין לכהן קטן דכא בתרומה דרבנן סמיקן חזקת, ובמי"ש (צב"ק דכחצות) הרי אחס בחזקתם כה, ולמי"ש א"ש דגם מהר"י מורה צב"ת חזקת דלכלי בתרומה דרבנן, רק עשה דורות אחרים אחר הגירושין שקרוב לדל"ה שנתכללו ס"ל שלא להכניס כלל, וקרוב צב"ת שאחר שנת חתמי שאל ה"י שעת חירוס צב"ת מדינות הללו כידוע בספרים ועל זה תוסדו הקרובין צימי הספידים, ולפי שראו חכמי הדורות שנתכללו הרבה

וסי' תרי"ד), וכיון שאזכוריהם קיבלו עליהם חומרת
ז' מוטל גם על זרעם אף דלא אפשר להו,
כדלמדין במקומם גבי בני בישן וכו', ועי'
במהרי"ק (שורש קרי"ד) וכו', ובפרי"ח (ה' י"ט ס'
תל"ז), וח"י מש"כ הדין שייך כהם על בני אי'
ש"י בכל יום ואין שובלן ל"י, שפיר קאמר
דמיעוקר לא אחיל בחומרא ז' העבירה ל"י, משא"כ
בני מדינת אלט שבהו בחומרא ז' לעבול ל"י וא"ל
ל"ס נגזרת, ועכשיו א"ל ל"ס לעבול בכל יום, ובפרט
גימט החורף, לכן השו' המנהג בכל מקום ויש
כפיהם בדי"ט שאז כל ישראל מרגין לעבול לעבר
עלמך בגלל וכו' ע"ל.

והנה לעטס ה"ל, מה שאין מושאין כפ"ס בשבחות,
י"ל משום דגם בשבחות שייך האי טעמא
דבימות החורף ק"ס ל"ס לעבול, ובפרט באותן הימים
ש"י ל"ס לעבול ביימים פשוטין אף בשבת, ואחו'
למטע במלות שונות ח"ה בשבת, או י"ל משום
דס"ל דחסור לעבול בשבת לקריין מטעם המבואר
(כ"ס שפ"ז), או מטעם שאינם שרונים בשמחה
מחמת ערודתם על הנמתי ועל הכלכלה, כאשר כתב
הרי"ב דר יבואר רבו של רש"י, וימנעו בחשך מחרים
ב"ב (ס' שמה) ובב"י וצ"ח שם, ובעטם כולל בין
ימות החורף ובין בשבחות, כמבואר ברמ"א (ס' קרי"ח)
שם, ופ"י נענין וי"ט שחל להיות בשבת, דל"ס
טעם הראשון והאחרון ה"ל, אבל מטעם האמתי
י"ל, אבל אם מותר לעבול בשבת אין כאן אף משום
טעם האמתי, ואחון בשבחות, כמבואר ברמ"א (ס'
שבחות השנה, ע"ה אין חוששין לעטס שמחה, ומשום
עבירה, או שאז קיבלו עליהם החומרא לעבול לקריין,
או שס"ל דמותר לעבול בשבת לקריין.

והנה המג"א שם (ס' קרי"ח ס"ק ע') הביא ה"א
דנקלח מקומות מרגין כשהל שנה בדי"ט
שלין נושאין כפיהם, ואחז' ז' טעמים משום שאומרים
דבש"ט, ויש בו איסור משום איסור המה בשבת,
ז' כתב בנוסח דמרגין לעבול ל"י, ואסור לעבול
בשבת ע"י מהש"ק, ולא ראו ל"ט עובד האומרים
במורה ע"י"ש, אבל שו' נענין וי"ט הביא דמרגין
הכהנים שלא לחקוק משוחים בליל וי"ט, ואע"פ
שאפשר לעבול בשבת מ"מ הוי טעול יום, ועוד
דלא הכו לעבול בדי"ט, וס"ס דל"ס דל"ס עבירה
ישנם ויעבול שחית ע"י"ש, וס"ס המג"א נעלמו חור'
מונשי' בשחית, א' דיכול לעבול בדי"ט, ז' דאף דהוי
טעול יום אין חסרון בזה, ובכר כתבו האחרונים
בפסחית דברי המג"א ה"ל, ובמג"א (ס' ש"כ
ס"ה) הביא שם כ"פ דמותר לעבול לקרי בשבת
שי"ש, וכ"כ במ"ב (ס' קרי"ח בשע"ל אות ק"צ)
שברכה מקום (ל"ס ש"כ מ"ב סק"ד) דרוב
האחרונים שומעין להכר לעבול לקרי בשבת, ורק
יזכר שלא יסחוט השע"ל ע"י"ש וי"ט שם (ס' ש"כ
ס"ה ח') בבואר הלאה להמחזירים אף בלתי ה"א
דבעלה לעבול מותר לעבול בשבת לקרי, וש"כ
הביא דברי ביאור הגר"א בשבת ח"ל ח"ס וכו'
ע"י במ"א והעיקר כמ"ש הדי"ט שם כלבו וכו' ע"ל,
שאומרים וכ"כ המג"א ב"ס קרי"ח ס"ק ע' ע"ל.

בחיל נשאלו כפ"ס אף בשבחות, ומסתמא נכחו כן
גם בחובות ואפשר גם כ"ה, שחלו הימים היו
גי' זמן קבלה בדי"ט יומת מדינות החורף והמנהג
למלות לזכרן בכל יום שיש בו מוסף, ובמוסף דוקא
כאשר יבואר להלן.

אבל כל זה הולכים בשעת הבית אפרים ה"ל,
דכתי' דין גרש' חזקת שבזמן הש"ס,
משא"כ תלמידי הגר"א ז"ל, שכלבו בשעתו דכתי'
דין הו' כ"ס כתי' חזקת שבזמן הש"ס, ומש"כ
ל"ס הגר"א להבדל כן אף בחיל ל"ס כפ"ס בכל
יום, ולא עלה בידו, קיימו שעתו כ"י, אבל בירושלים
ואגפי דוקא, שלא קדמו להם שם המנהג ככתי'
האשכנזים שבגליל, אבל בגליל שכבר הקדמו לפניהם
המנהג ה"ל, לא ראו לשנות, מכל הטעמים המבואר
בכ"ה שם דבר איסור לשנות מנהג הקבוע כ"ל.

וצוד י"ס לומר ענין של שיעטור בזה, בהקדם מש"כ
שוד הבית אפרים (ב"ה ועיין), ח"ל וגם
כי לעי"ד הטעם שחזק האגור בשם המרי"ל משום
דבגמ"י כתב שמהג לעבול ל"י, לעי"ד הוא גי' כ'
טעם נכון וישר, ומ"ש הדי"ט דת"י תניא בדלא תניא,
שכ"י הטעם ל"י לא הוכרח בתלמוד, ואם הם
הכו לעבול ולעבול, למה יעבול בש"כ ג' ע"ה
בכל יום, ואע"פ שאינו עובר אלא נקרא, מ"מ
מוטב להם שיקיימו ג' ע"ה בכל יום ולא יעבול
כיון שאינם מחויבים שיעבול וכו' ע"ל, לעי"ד אין
זה ת"י תניא בדלא תניא, דעבירה נמי תניא, שכ"י
התוס' בנרכות (ד"ב) כתבו ד"מ דהא דקיי"ל
כ"יב"ב דאין ד"ה מקלפין טומאה היינו דוקא לתורה,
אבל לתפילה ל"י עבירה, וכ"כ הרי"ק דאיכא מ"ד
וכו', ור"ב ה"א גלון כתב נקוט מנהג וכו', והר"ש
הביא דברים אלו בשם, והביאו העור וס"ס
זה דהאידנא לא נהוג הכי, ובעטם משום ביטול
חורב וביטול פו"ר, והרמב"ם כתב לפי שלא פשט
בכל ישראל ולא ה"י כח ב"ב לעמוד בזה, וזה דוקא
לענין תפילה, אבל לענין נשיאת כפ"ס, כיון שנהגו
הכהנים פסול בשמחת קודש דוקא, ועטמא
ר"ב איכא כ"י"ש בגמרא, אלא דקאמר התם
(בנרכות) רב חמא עביל דמטלי וימא דפסחא לפשוקי
דיום י"ח ולית הלכתא כותשי, ח"ל י"מ לית הלכתא
כוה"י כ"י ס"ה, אלא כ"י קריין, וי"א כ"י לדברי
חורב אבל לתפילה כ"י עבירה, ופ"י דה"ל לתפילה,
וי"מ נכון לכהנים ולחזן לעבול להנחת הכינים, ור"ב
ק"י גלון החמיר מאד בעבירה על קרי ע"ל,
וגדלוהו מאד כתב בגמרא (כ"פ ח' ש"ט) ח"ל וצ"ח
דכ"ב עטמא כ"יב"ב כ"י קריין אין שובלן ביה"כ,
אבל כ"כ שראו בל"י וי"א ז' ביום טעול ביה"כ
כיון דהב"ב טעול ל"י ע"ל, וזה דהאידנא לא
חזקין דמרגין הכי, ואף כ"כ אי"ט רחוק אלא מקום
המנופל, ע"י בגמ"י הביאו הדי"ט (ס' תרי"ד),
מ"מ מותר מדברי ד"ה הי"ט דמחמרי כ"י ע"פ
משום דמכר לזיבור ה"ל כלאויה ח"ה הכינים, וי"א
טעול לה"א מילתא א' במד דבעלה לעבול, ואף
דלמדין לית הלכתא כותשי, ואף לתפילה כ"י נפ'ש
מחמרי כ"י ע"י בנ"י (ס' פ"ה) ובמורה (ס' רמ"א

לכם לעשות תקנה כזו, כדי שלא יצאו להקל בקיום מצוה עונה ח"מ מניל שבה ליל שבת, ואף עלמ"ש בדיואר הכנס (סי' כ"ט) נחלק בין אם נעמל בשבת או קודם כ"ל, מ"מ אפשר שנעמל לקריו קודם שבת, ומחמת ערודת על המה"י ועל הכניסה ל"ה אפשר לעבור קודם, וכן לריבוי בסמוך על דעתו לענינהא אין צ"ל.

והנה להמחזירים לעטול לקריו בשבת, שפיר יש להכניס שיהיו לעטול ל"ה, נחלק בין שבת לחול, דציונות החול מחמת גדול ערודתו על מחייתו וכמה עיכובים בשכחים מחמת זה, אי אפשר ג"ה לעטול בב"י יום, משא"כ בשבת אפשר להם, אכן באופן הפאה השלחן שבי' מתלמידי הגר"א ז"ל דס"ל דהעיקר כמ"ש המג"א (בסי' ק"ח) דלון לעטול לקריו בשבת כ"ל, שפיר בצינו מדברי המג"א (סי' ק"ח), דהכניסו לעטול ל"ה, שבת עוד גרע דל"ה לעטול כ"ל.

אמנם ונכנסו דס"ל דאסור לעטול לקריו בשבת כמו שהביא בשמו ב"י (סי' שצ"ו) והמג"א (סי' ק"ח), ודבריו הגר"א כ"ל, ואפ"ה הביא המנהג נחלק בין שבתות לחול, דבשבתות י"ב אף כג"ה השה, אי אפשר לומר כהיטק כ"ל, דע"מ ז"ל דסי' דסומכוס על דעתו נענינהא, וכן כתב דההיטק משום ערודת צ"ל כ"ל, וג"ה ס"ל לפטור מטעם דל"ה שרונים בשמחה משום ערודת מחייתו כה"ק, ופי' בזה"י צ"ח שמה (כ"ה הפנים סי' י"י) ובמ"ש ש (סי' ק"ח ס"ק קס"ו), ודס"י ל"ה פ"ה צ"ח דוק, העשם משום דיו"ע מלחור בשמחה, וגם לעטם שבת החת"ם בזה"י (ל"ח סי' כ"ג), דבחול מחמת ערודת א"ן מכוונים בחפיתם בדבוע, ובשחין הפנים שצמקוס ערודת דע"י, גם ברכת כהנים לא תחוק, ומח"כ דיו"ע שבעולם פנים ומכוונים בחפיתם ע"י"ש, י"ל להוכיחם נ"כ בשבתות שג כ"ה השה, ס"ל דגם בשבת שפונים מכוונים יוצר בחפיתם בנחוק, ובספר יקויטו השה"ה על החת"ם ש"ס, כתב שמה"י שמה"י ב"י צ"ח שמה"י על החת"ם שמה"י ב"י בחפיתם ע"י"ש.

ובזה נלע"ד דהסקידוס מתלמידי בעש"ט ז"ע כעטל והחזיקו בגלגל, אף דבדל"ה לא י"ב רק דיו"ע, וג"ה בשבתות שג כ"ה השה, וגם נ"ה ב"ח ותוס"ת, מ"מ אז ה"ה מטעם ש"ה אפשר נעטל מוכה קדום, אשר נהגו כן מכתב עשמים המבואר ב"ח חפרים ש"ס, אצל כשענו לא"י ו"ה ש"ס מוכה קדום ש"ה יע"ה פ"ה, ודחרכב צ"י הספרדים י"ב כ"ל י"ס, אצל לא יב"ה הכניסו מחז"ל לעטול על מכתבם ש"ה יע"ה פ"ה צ"ל, אצל כ"ה נלמ"ה הספר"ה בין העדות הספרדים והכסניזים, קצלו המנהג יע"ה פ"ה ג"ס בשבתות שג כ"ה השה, וקצלו נקריים בשבת ומחזר ומלוב לשיעטם כ"ל, משא"כ ציונות החול ל"ה אפשר לעמוד ב"ה מחמת ערודת הפנים ויב"ז כ"ל, (ואף שדול"ה ח"י צ"ה גם כ"ה ש"ה לא נאמר לעטול ל"ה, מ"מ אי אפשר להכניס צ"י מכתבם משום לא תחזודו, ועוד דלפ"י ה"י יצי"ה בלע"ה ויגורל

ור"ל דכתב המג"א ש"ס (בסי' ק"ח סק"ט), דלא נהגו הכהנים לחזקו לנשוחים צ"ע משום דלא נהגו לעטול דיו"ע, וא"כ המג"א סבור שג"ה למש"כ (בסי' שצ"ו) להחיר לעטול בשבת לקריו, ודעת הגר"א כמ"ש (בסי' ק"ח), ובדל"ה החזונים רובם ככולם מקילים בזה, ואפ"ה ד"הא דעמ"ה בשבת גם הגר"א נעמל לעטול בשבת, אצל אשר שא"ן נכתילה ד"טקך לעטול בשבת דיו"ע, ונחפשע המנהג להחיר אף יוצר ש"ה יב"ה ל"ה סח"ט עכ"ל, ויחידו ש"ה העיר מסתירה המג"א (בסי' ק"ח) בלחור יב"ה שג"ה כ"ל, וא"כ א"ס נלמ"ה דמותר לעטול בשבת לקריו, ש"ה א"ן טעם ש"ה ל"ה כ"ה צ"ע ש"ה בשבת, וא"ס משום חמירה כ"ה ש"ע, ה"ה הל"ה המנהג בשבת א"ן חומרים.

והנה כי נודע דתלמידי בעש"ט ז"ע הקפידו מאד על עטילה בנח"ה, וע"י בנח"ה (סי' ר"ח) כ"ס האר"י הקדוש שהקפיד מאד על ש"ה אפ"ה בלח"ה, ומזה ר"ה י"ב ש"ל דמותר לעטול בשבת דל"ה לא ה"י יכול ל"ה מל"ה עונה ח"ה ה"ה מל"ה שבת ל"ל שבת, ופי' מש"י בספרו מנח"י (ח"ב סי' ט"ו), ומש"כ ש"ה צ"ח, וכן להכניס דיו"ע כ"ל כ"ל, לכן כמ"ה קבלות דקדוקו ש"ה להכניס לעטול לפי החז"ל ב"ה מקור, וגם הכהנים לא י"ב ב"ה עטילה, וי"מ נודע מכתב ד"קוס מתלמידי בעש"ט ז"ע שכתבו אצלם ש"ה הכהנים לז"ח אף צ"ע ש"ה בשבת, ומטעם ש"ל דמותר לעטול בשבת לעטול ערודת, וכן נהגו א"ן מן הכ"ה כ"ל עטרה צ"י ז"ל וא"ל מן הכ"ה כ"ל צ"י יע"ה צ"ל כמבואר בספר יומיקי ח"ה מהכ"ה כ"ל מנח"ה א"לע"ה מונקאטש ז"ל (סי' ק"ח ס"ה מ"ד), וכתב ש"ה א"ה לכת"ה מכתב ה"קוס שכתב ש"ה ש"ה כ"ה צ"ע ש"ה ש"ה א"ף ש"ה בשבת בבוקר הכ"ה וצ"ה ש"ה ואפ"ה ש"ה יב"ה השה, ודחק למל"ה טעם להכנס ע"י"ש, וכמו כן כתבו כ"ה גדולי האחרונים למל"ה טעם למנהגם, ופי' בזה"י ריב"א ח"ה (סי' כ"ג), ויד נלמ"ה ח"ה (סי' ק"ט), ומנח"ה א"לע"ה ח"ה (סי' י"י), ונל"ה מרדכי (מכ"ה ח"ה סי' י"ט).

והנה ציומיקי ח"ה ש"ס ותש"י נצ"ח ש"ס בדרב המנהג לענין ז"ל דלא יתפלל ב"ה עטילה, הביאו המקור ל"ה ושמד"ל ח"ה (בכר"ה ד"ב) כ"ל, ויחידו ש"ה העיר ש"כ בספר האגודת ש"ה ב"ח חפרים ש"ס לענין ז"ל ולענין ש"ה כ"ה לכת"ה דה"ה כ"ל כ"ל, ונלמ"ה דכ"ה י"ה להחזיר עוד יותר מנח"ה, ופי' בזה"י ח"ה כ"ה החת"ם בזה"י ח"ה (סי' ר"ה), דצ"ח כ"ה א"ן ח"ה מל"ה ר"ה י"ה ע"י"ש, ומש"כ כ"ה כ"ה.

והנראה מה שכתב בזה"י נצ"ח ש"ס, דהמנהג ש"ה להחלל לפי החז"ל ב"ה מקור, ה"ה ש"ס רק א"ל החסידים וג"ה א"ל קבלות האשכנזים בל"ה המתפללים בט"ה אשכנ"ה, ש"ה דקדוקו ב"ה, דל"ה כ"ה א"ס מותר לעטול לקריו בשבת, דהספרדים נהגו כ"ה בשבת עטילה ערודת, ה"ה אפשר להם לעשות תקנה כזו, משא"כ הקבלות האשכנזים נקטו כעטות דל"ה לעטול עטילה ערודת ב"ה, לכן לא ה"ה אפשר

והפירו' הרבה זה, החרוה, כי דרש סמוכין וישא
 אחריו את ידיו ויורד מעשות החטאת, לפיכך יהנו
 שלא לשאת אחר פניהם ולא צינים טובים וצומק
 דוקא שיש חטאת, והא קפחניהו לכהנים בעשותה
 רבנא, אלא שאין כהן עובר עד שיאמר לו שגה ודי
 בזה עכ"ל, והוצא הש"ר הרמ"ע ה"ל בחש"י בזה
 אפרים ש"ן, וכבר חז"ל מכוסים דבריו מנח"ל
 בדבר איסור אשפי' שאין עטם למנהג שקבעו לעשות
 כן, מ"מ אין מקום לבעול, ופוק חזי משיב' שרוב
 העולם נהגין כן, וכבר בררנו שהוא מיוסד על אדני
 פו היעלה שועל ויפרוק הביצא כה"ל, אבל לפי' חז"ל
 וגרסה מדברי הביצא שמכסים עס הרמ"ע שאין
 עטם שמציא הרמ"ע נכון, ורק מיוסד על אדני פו
 הנימוקים שבה הביצא כה"ל, אבל לפי' חז"ל ויקשה
 על החילוק בין שחרית למוסף, ולמנהג הגליל אי"א
 לומר גם כעטם הרמ"א כה"ל.

אמנם בחש"י ראשית ביכורים שם הביא ג"כ חש"י
 רמ"ע ה"ל, והקשה על עטמו ה"ל, ממה
 דאיתא בסוגיא דסוטה (ד"ה ע"א), דבאמת קשה
 ל"י ל"י ייתכן על דיוטין לנשיא כפיס מקרא (דפי
 שמיני) דושה אחריו את ידיו ויברכס, דמה לבל
 כה"ג ור"ח ועבדוהו לצור אף כהן וכו', ואמר ר"י
 דנחמד מכל הימים עיי"ש, וא"כ שוב ל"ל דבשנין נמי
 חטאת, אך עכ"פ בשנין קרבן לצור דבכל יום אריא
 חמדי, וכמ"ש ברוס' שם (ד"ה וכתוב), וזהו ח"ל
 עטם וכן דלון י"כ רק במוסף של יו"ט, דר"י בזמן
 שיכולת דידינו לקיים מ"ע דיי' בכל יום אכל בזמן
 דלא אפשר נחוש ביטול מלאכה, שוב ג' לקיים
 כפשטי' בזמן דאריא חטאת לצור ועולה ושלמים ביחד,
 היינו בחפית מוסף דיו"ע דאריא כללה, וגם
 במוסף דרי"א ורוב"כ הרי יש בהם חטאת ועולה
 עכ"ל, אבל בשבת ליכא חטאת, וצרי"א וחוב"מ
 משום דישול מלאכה, דמחר גם בחוב"מ מלאכה דבר
 האבד עכ"ל, ועי' בחש"י משיב' דבר שם (ח"ב
 סי' ק"ד) מה ששעיר על דברי ראשית ביכורים
 ה"ל, אך למשיין בפנים בחש"י ר"י ק"מ.

ודאיתאן מדבריו ה"ל זולת דביטול מלאכה דאריא
 וחוב"מ במוסף, לא גרע מנח"ל, לא גרע מנח"ל
 כללה, וא"כ למנהג אש"י הגליל דלא חששו לביטול
 מלאכה, שפיר יש י"כ גם ברי"א וחוב"מ וצומק
 דוקא משום ה"ל, וגם לא נהגו ר"ק ביי"כ בשבתות
 של כל השנה, דמה נשתהו לנו וקפחניהו משחרית, וחס
 משום הקריבנות דשבת היינו טועה שבת בשבת, הרי
 גם בשחרית יש קרבן לצור דחמדי, בזה ח"ל כמ"ש
 הרמ"א (בסי' קה"ט) שם, בשעתו דלון י"כ רק
 במוסף דיו"ע, משום שיואלים אז מציב"י ושמח
 בשמחת יו"ע, הרי ציב"כ"פ ל"ש הכ עממא, ומכל
 מקום הביא הרמ"א שם, ג' דיוטה ציב"כ"פ, וז"ל
 ויום הכיפורים נושאם בו כפיס כמו ציו"ע, ויש
 מקומות שנושאים בו כפיס בעטילה, ויש מקומות
 אפילו בשחרית, וארי' עממא של הדיעה א', דלון
 י"כ רק במוסף דיו"ע, ור"ל חז"ל דמ"ע דיוק הרמ"א
 "כמו ציו"ע", ור"ל שלא לחלק בין יובכ"פ לכל יו"ע
 בזה, וכמ"ש בסי' ראשית ביכורים שם במוסגר, כן

בשמי שמיא, והא"ים מדקדקים יעלו לדוכן ולא
 המדקדקים, לכן היו לריכס לתקן בלשון אף
 המדקדקים ויכלו לעמוד בכם), ולא היו משועבדים
 למנהג של הספרדים כיון שטעמו לקבלה בפ"ע, וטעמו
 פשרה ונקוט יודיעה למנהג שבי' לפני הכלל, וטעמו
 ואלוה מקומות שבי' גם צומח בצי' אפרים כה"ל,
 לישא כפיסה בכל שבתות השנה, וגם בחוב"מ ור"ח
 וכל יום שיש בו מוסף, ואלו ידעוהו אם זה ברוספס
 על מנהג המקומות ה"ל בחו"ל, או שבי' גם אלא
 כן), כי בלשון הזמנים ויכלו המדקדקים להחזיק
 מנהגם בעטילה ל"כ, וגם אז זמן קבלה יותר ציב"כ"י
 כמ"ש לפי עטם אשר בהכחי בראשונה, ואף נשתנה
 שבתות משאר ימות השנה בשאר עממים ה"ל וענין
 שלא לומר חטאת שבת שהכריז המנ"א כה"ל, ל"ש
 בל"א שאין המנהג ברוב מקומות בל"א לומר הרבון
 אף ציו"ע, כמ"ש במנהגי ירושלים בספר עיר הקודש
 והמקדש ויבדילם לרמ"א (סי' קה"א סעי' כ"ו)
 עיי"ש.

אולם כל זה אפשר לקיים להנהגים לעבול לקריין
 אף בשבת כה"ל אבל לשיטת הגר"א ה"ל דלון עובלין
 לקריין בשו"י"ט, אי"א אין חילוק נהג בין שבתות
 לשאר ימות השנה, דבשבתות זמן עולה לח"ה אי"א
 לעבול, ובימי החול אי אפשר להם מתחת ערדס
 על חמיתם, ולנכסו כמו בחו"ל בודאי לא אפשר
 לה, דהרי דעת הגר"א ז"ל אי ה"י בידו לתקן שיהיו
 י"כ בכל יום כה"ל, גם בחו"ל לא נהג כן כה"ל.
 לכן קיימו וקבלו המנהג לישא כפיס בכל יום
 כלענ"ה.

והנה עדיין ל"ע לפי מנהג גליל שיי"כ במוסף דוקא,
 דמה חילוק בין שחרית למוסף, והעטם שבה
 הרמ"א (בסי' קה"א) משום שמחה, ל"מ לפי מנהג
 הגליל שיי"כ אף בשבתות ור"ח כה"ל, ובמנהג ערדס
 שבהו לישא כפיס אף בשבתות ה"י המנהג לישא
 כפיס בשחרית דוקא, וכמ"ש בסי' ראשית ביכורים
 שם, ואולי ה"י שם המנהג אלז כולם או מקלס
 כמבואר בחש"י חת"ם (ארי"ה סי' ס"ט) להחפול
 בשבת שחרית בהשכמה ואלספס שנית לחפית מוסף
 כדי שלא יעברו זמן ק"ש, וכן נהגו בכמה מקומות
 בלונגארן כמבואר בזה לעיל (חלוא"ה סי'
 י"ו), ומי שחלש לידי יכול לסעוד קודם מוסף,
 כמ"ש שם החת"ם מדברי ה"ה, וצרי"א מילס ס"ל
 להחל"ם דיוטש בשחרית וגם סעודה לא גדולה
 בשחרית עיי"ש, וכ"כ לציו"ע שם, וז"ל נהגו לשכרות
 כמו שחששו בשמחת חורב, לפי מנהג פראג שבוטא
 בל"א (ארי"ה סי' תרס"ט) ובמ"ב שם, לכן הנהיגו
 בשחרית דוקא, אבל על הטעם במוסף ולא בשחרית
 לפי מנהג גליל עממא בעי, וכמו ששעיר בפאה
 בהשקלן שם.

ואחרי השוין ראיתי שבתש"י רמ"ע מפלגו (סי'
 ל"ה) כתב עטם אחר המבואר ברמ"א
 ה"ל על מה שאין י"כ רק במוסף, וז"ל ומה שברוב
 העולם אין כהנים עולים לדוכן כל ימות השנה מנהג
 גרע הוא ומשום ביטול מלאכה, ומי שנתחזק לחזק
 ידיים רפות שהעמודנה, בקש סנד לאתו מנהג,

ללון ברינה ולחזות צעטס וו ד' צהיכלו צביאח
גוא"ל צביאל.

ואחאסם בחומתי צרכו ש"צ דו"ש

יצחק יעקב ווייס

נ ב

שורד דעם לומר טעם עוד בחילוק בין שנה לחול,
עפ"י דלחיה בספר יחזקיהו לשנה מבואח
בעל הפלאה ז"ל (א"ש סי' ג' סעי' א'), בעטס
שוהבין צמדינות אל (בחר"ל) שאין נ"ב אל
צו"ע כמ"ס רמ"א (בא"ח סי' קכ"ח סעי' מ"ד),
משום דנ"ב אש"י שאין מכירין, וליחיה צמ"ד (כחוצות
דכ"ד ע"כ) בעטס משום דנ"ב צפרהסוף אי [ללא]
כ"כ הוא כולו האי לא מחליף נפשי שו"ע, וצו"ע
שכחו רבים צבכ"ע כמ"ס (ס"פ החיקון) ואיכא
חוקר דלא מחליף איש נפשי עכ"ד בהפלאה שם,
וא"כ הרי יחיה שם (ב"פ הנוקד דנ"ב ע"כ)
דבשנחות ויומם עומים שכחו רבים צבכ"ע שו"ע,
א"כ שפיר יא לחלק בין שנחות דשכחו רבים ולא
מחליף נפשי, לכן נ"ב, משא"כ בחול, וכן ברי"ח
ומהר"ם שכחו רבים ויחור מבחול שו"ע כמ"ל, וא"ש
מנהג הגליל לחלק בין אל ביומם לימות החול
כלעמיד.

ואמר נ"ב להנשאים כפיהם בכל שנה, דבמספ
דוקא, שלא לחלק בין ה"ב בשנחות של כל השנה,
ובין ה"ב צו"ע וכן צו"ע שחל בשנה כלעמיד.

והנה כל ה"ב בחציה רק מה שחלש לע"ד צעטס
שינוי המנהגים מגליל לעירי"ק וירושלים
ואגפ"י, אבל לדיוא אין נפ"מ לנו מליחיה טעם שוכר,
כיון שכבר נהגו כן והנהגו כן עפ"י גדולי הדורות,
אין רשות לשום אדם לשנות מכל הטעמים שכתב
בז"א באיסור לשנות מהמנהג, ומחלוק בגדולי הדור
ודור מלא עד היום הזה, ואף תלמידי הגר"א ז"ל
עמדו בשנה תק"ע ומכאן הגליל בעל פה השלחן
ז"ל שדר צ"פ משנה תק"ע עד אחרי תקל"ו, ופקפק
במנהג שם כמ"ל, מ"מ לא שיער המנהג שם, אף
דלא ל"ב המנהג נהוג רק כמה עשרות שנים משח
עניית התלמודי הצע"ט כמ"ל, ומכש"כ כהיום הזה
שכבר עברו כ"י מאות שנים שנהגו כן, והיו צמ"ש
הדורות כמה וכמה גדולי ודקדקי הדור וכלל קיימו
וקבלו המנהג שם, וא"כ איך יבין מי שהוא צומעו
לשנה המנהג והמקיימים ומחזיקים במנהג יתצרכו
צבכ"ה שמים מעל ובכל צרכות החורב, וזכא לעלה

סימן ב

עוד בענין נשיב בגליל

אחרי שכבר א"ח גדולי הפוסקים שכתבו צבכ"ה
המנהג הכובו צמ"ל שלא ישאו כהנים כפיהם
כי אם צו"ע עוד מלפני מהר"ם מרומנוב
ותלמידיו ומכללם הרא"ש ז"ל ולא ה"י אדם
שפרסם צבכ"ה — כתב להשאל שכתב שם
מי שלבו נוקפו צבכ"ה לפי שהמנהג עשה מן החורב
הוא שוכ"י נשאים כפיהם בכל יום, ושאל
אם לבעול או לא, וז"ל ועתה אכונן ידיו ויאל
וישפט בעין שכלו הם הגבורים אנשי שם ויחיה
אשר הקטן שבתלמודי תלמידים קטום ענב ממנהגו
האם אמר יאמר ללא ציד רמח ערוך אחס מלחמה
וצבחו ועומים ידו יעשה חיל ועוד כנגדו לבעל המנהג
אשר יסדו רבים וגדולים א"ח זמן רב, ואף אם ה"י
נעלם מאחזו טעם הדבר לגמרי, וק"ש דעממא אמרי
בה, וליכא דררא לזאירא, שאנחנו חייבים לשנות
אזינו כאלפרסח לשמע בקול צבכ"ה ואחריהם לא
נשנה עמלכ"י

ועוד כתב שם מקודם וז"ל ואף ב"י לא כתב
כ"ל שישר כחם של בני א"י ומלכות מארים
וכו', אבל מ"מ לא מוקי אנש"י לכתוב שראוי לבעול
המנהג צבכ"ה בשאר מקומות כשמחזיר מנהג שאינו
ישר צב"י, משום דגם איכא אזיל ועודו דבאחרא
דכונן אין לבעול מנהגם שהרי הם קבלו עליהם
חומרה זו לבעול לנשיב, וכיון דליכא ע"פ דררא
דאזירא כמ"ס ב"י גופי ב"ב דכל שלא נקרא
אזיר עובר, ונעממא קא עשים מהר"ל משום עבירה

בס"ד ירושלים עה"ק ת"ו יום ה' לסדר שמר את כל
המצות תשמ"א לפ"ק.

כח"ט ל"ש ב' הרה"ג חוב"ס יכו" כ"ש מוה"ר מאיר
כ"ץ שליט"א.

ר"מ בשיבת יחל ישראל רמת ויוניץ חיפה ת"ו.
אחדה"ס.

הנה זה לפני איזה שבועות כתב לי בשם הרב
הגאון מוה"ר בנימין יהושע וילבר שליט"א
שראה בחוברת התווה"ל תשובתי לכ"מ בענין
נשיב, וכי דעתו אינו כן, אלא יש להשתדל להנהיג
נשיב גם בחול אף בצפת ובכל הגליל אשר נהגו זה
כמאתים שנה שלא ישיא כפים רק במסות, ועכשיו
תראית את מאמריו של הרה"ג הג"ל, גוסס בירחון
מורי, ואף שלא הוכיח את תשובתי אל כ"מ הג"ל,
מ"מ מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שחזן לדברי הג"ל.
ובזה הג"ל לחור על פרשתא דא קצת, ואבוא על
סדר דברי הרה"ג הג"ל שם.

אמנם ראשית דבר הכני לאמר קאשע דברי אמת,
דמה שנתעוררתי לכתוב תשובתי, הוא לקיים
נדרשתי לאשר שאלוני, משום שכי כתב לי שילאו איזה
מעוררים לשנות המנהג שער עכשיו בגליל צב"כ,
אשר לדעתי יא צדק צו"ע בגלל לגלוי ארץ וקדושי
עליון אשר נאמן כמה שנהיגו המנהג בגליל, ושיך
צד כל האמר בספר תשובה בית אפרים (א"ח
סי' ר') כרצ צבכ"ה ואיכות שהבחי צבכ"ה שם,

בצית ישראל (אות כ"ג), שאחרי שהביא פסק הרמב"ם והמחבר בש"ס ובצ"י לישא כפיהם בכל יום אף בחור'ל, ולא דברי הרמ"א שיהי מנהג אשכנז שאין נושאין כפיהם בחול וזכנה דכל השבוע וכו', כחז' צוביל אלז' צא"י שכל קהלות "הספרדים" נהגים בהרמב"ם, ואחרת דמזן הוא וכו', ובודאי צא"י אין להחזיק בזה חול לשבת וכו' וגם שבושאים כפיהם שוב שמרית למוסף וכו' עכ"ל, כזה דבריו ברור מללם (ולא כמ"ש הרמ"א הג"ל) שזה נעשה נגד שמתקלקלם שם וצבוקו בין חול לשבת, ובין מוסף לשחרית, כי כן הוכיחו רבותיו חלמיו בהשג"ש ז"י וכו' שבושאים שם עממם ויומוקס עפ"י דה' ביה אפרים, אבל הפאה השלחן אלו בשעת מוקן הגר"א ז"ל כמ"ש שם, וגם דקדק נומר רב שכל קהלות הספרדים נהגים בהרמב"ם, וכן מתקדוק דבריו צוביל "ובכוללנו" מיום שזכינו לקבוע ישיבותיו צא"י וצירושלים עה"כ "מהנהיגו" שבושאים כפיהם בכל יום וצבוקו ז"י ע"כ, וכו' דעת הרמ"א י"ט עכ"ל, מוכח דרך "בכוללנו" "מהנהיגו", אבל לא יתכן כן במקומות אחרים שם בגליל, בחזקת דעת מן דפליג בדפנת וצבאר מקומות בגליל, כבר היה בזמן הפאה השלחן מקודם כמה שמות בשנים דלא י"ב בחול.

והנה מדיוק לשון הבי" (א"י) ס"י ק"י"ט) שכח צוביל וייער כהם של"בני א"י וכל מלכות מזר"ם" שבושאים כפיהם בכל יום וכו' עכ"ל, וכן נהפך לשון ומכ"ז שם ומכ"ז שם, ולא כתב הבי" "בכל א"י" כמו שכח "בכל מלכות מזר"ם", משמע ק"ל דגם בזמן הבי" היו כאלו שלא י"ב בכל יום צא"י וא"ש.

אמנם גם זאת ש"כ ככולל של צעל הפאה השלחן בנפח צמנו, אף שכח צוביל וצבולנו מיום שזכינו לקבוע ישיבותיו צא"י וצירושלים עה"כ מהנהיגו ש"כ בכל יום וכו', אשר המשמעות מדבריו הג"ל כמ"ש הרמ"א הג"ל צבוקו שאל רק צירושלים אלא גם בנפח הבנו לישא כפיהם בכל יום, לדעתו אינו ברור, דהנה לצבורה היו סחורו מיני דברי כיון שכח הפכ"ש "צא"י" היו צירושלים כולל, ולמה פרט "וצירושלים" אלא עני"ה דאין כולל אלא מה שצבר, דבמכ"ז כתב לפרש ולפרש "צירושלים" דוקא, והסברנו ונתנה כך, כמ"ש ביה ביה אפרים שם מהצבאר בש"ס (א"י) ס"י ת"י"ג), דלא יתכן צביר אחר מקלם מנהג ז' ומקלם מנהג ז' אשכנז לא חתגודו, ועי' צמנ"א שם, דאם רוב הקהל מנהיגים כך לריק המישע לנהוג בהרוב טי"ש, ויחזיק שזה ברור דעוד קודם שצלו הפרשים לפת כבר יתכן שלא לישא כפיהם בכל יום, וא"כ לפי הג"ל י"ט שבושאים לא חתגודו, ואם כן ברור דשניו אלא הפרשים שם לישא כפיהם בכל יום, כיוון לריכוז לישא אחת י"ט שבושאים, ואולי משום דהיו כמ"י דיונים צביר אחת, ובמ"ש צמנ"א שם ולי"ט.

ושורר בספר "אורן חיים" מלת הרב חיים סחבון משי"ק לפת ח"ו, כן הרב מנשה מעלוב סחבון ז"ל ראצ"ד בנפח ח"ו, ככולל "שנינים המנעם

ומשום ציטול מלככה מן גבר שיטפסע לצעל המנהג אף אם היה גדול במלכה כמו בבי" ז"ל, כיון שהמנהג נחייסד עפ"י ותיקון ונעשה בפני גדולי הראשונים וכו' עכ"ל.

וא"כ הרמ"ד נגד"ד דהמנהג בגליל וכו' במחלוקת שנה ואולי עוד יותר כדלכ"ל, והיו שם כמה גדולים וצדיקים וקדושי עליון גבורים וכושי שם, בודאי ש"ך כל מה שכח ביה אפרים ז"ל כ"ל, כן אמת דבשעתו אחרי כמה שמות בשנים (נחמה ביאה האשכנזים לגליל מחור'ל) עטן הגאון בעל פאה השלחן כנגד המנהג, ופ"י מה שכח היה דעת רבו הגר"א ז"ל, אבל כן היה דעת הגר"א ז"ל גם צביל' להביא גמ"כ בכל יום כעוד, וחזר בעלמו ולא עלה בדיו, כן מה שארע ליעקב ארע ליוסף שלא עלה ביד חלמיו הפאה השלחן להביא כן בגליל, ופ"י הרמ"א גם ביה מדרשו בנפח ח"ו לא י"ב בכל יום וכו' דלכ"ל, וא"כ חזקין לכל מה שכח הגר"א ז"ל בנפח מחור'ל כן בנפח נגד"ד שאלחנו חייבים, לעשות אוננו כלפיהם לשמוע בקול הגאונים והקדושים אשר הביאנו המנהג הג"ל, אף אם היה נעם מנו עטמיהם ויומוקס, ומכ"ש שצמנ"א עטמיהם ויומוקס עממם, ככל מש"כ ביה ביה אפרים, שאין פסק כי המנהג בגליל, היה המשך ממה שנהגו צביל' קודם החייצותם בגליל וכו' דלכ"ל, ובודאי היה מן השמים שמוקדתי לצד מעטם האחר, כדי שלא להחזיק את הגדולים וצדיקים מדור אחר דור שאלו ועד שחל בעושים ח"ו, והחלמתי לפרש שיטתם, אמרתי המתחיל צמנ"א אומרים לו גמור, וליישב דברי ביה אפרים ממה שברכ"ה הג"ל דהם דבריו, ואצול על סדר דבריו.

הנה ע"ד מה שהביא הרמ"א המשיג על דברי מש"כ בנפחיו לגי"מ מדברי פאה השלחן, וכחז' שבוש' פאה השלחן מוצאר להיוסף שיהי מנהג נשי"כ בנפח וכו', כזה אם היה משיג רק לומר שצבולו של הפאה השלחן היו נושאין כפיהם בכל יום, כי כן נעשה אף דלפ"ר לשון אחרת כדלכ"ל, אבל היה כתב הרמ"א הג"ל צוביל: ח"ל (של הפאה השלחן) ביה ב' ט"י "מנהג יכ"ש בכל א"י שבהננים נושאין כפיהם בכל ימות החול וצו"מ וצמנ"א מוסף ועטמיה וכן נהגין בכל גלילת ספרד", הרי דכח שפרש בכל א"י ואם איזה דגלגל י"ט מנהג אחר, הרי בזמן פאה השלחן כבר היה ישוב שבוש' בנפח ושבריה ובודאי היה פאה השלחן מזכיר עכ"ל, וא"כ לפי דבריו על הכלל כולו יאל שאלה היה מנהג כלל בנפח, ואח"כ כתב צוביל אף שמשמע שפאה השלחן שכבר היה איזה מנהג מקודם ל"כ רק במוסף שבת, הרי שאלה השנים על מנהג הזה, אף שיהי ממה שמות בשנים מקודם שצלו הפרשים לפת ולעצוריה וכו', לכן צבאר המנהג שיהי לפני כמה שמות שנים שצלו הפרשים וכו' עכ"ל, הרי שהורה שיהי כבר שמות שנים מקודם בנפח לנשי"כ במוסף דוקא, וא"כ לדידי' דלא משבו כלל, ולכן כתב "בכל א"י", ואני אומר ח"ו, ומה שאלמו מנהג יכ"ש "בכל א"י", כוונתו רק לומר שלעשה מנהג יכ"ש בכל א"י לנהוג כן, אבל לא שאלמו מנהג יכ"ש ממש

שנהגו במלכים שנה, ואין חילוק בין מנהג של גליל, ובין המנהג שבחיל, רק שבחיל כאשר תעשרור מי שהוא לבעל המנהג, כדפס בחצר בית אפרים, היו נמשך המנהג כבר חמש מאות שנים, וצגליל המנהג לפנינו במלכים שנה, ובדואר שידר צאח ככל משיב בחצר בית אפרים שם.

א' מטעם ציטול מנהג שנהגו כבר רבות בשנים כמו שהארץ צאח בית אפרים שם, צדברים החוצים מלכודת אש דאפילו לא ידוע לנו הכעס אין לבעל מנהג אבונות שחורר הול, כמבואר בגליל שם בראשית החשובה (דיח השוכה) ואח"כ (בדיה הכה זכיו) עיי"ש, ועי' בספר כתר הכונה (מלח הדב דוב בער דוד ריפמן ז"ל סי' י"ז) מזה, ומשיב הרה"צ צדביו, הכי צאח שלחו משנים המנהג בגליל וחיפה, אין הפירוש שלחו משנים המנהג מכפי שהי מלפני מלכים שנה, אלא אדרבה אלו מקיימים המנהג שהי אלו, וכפי שהי מלפני חמש מאות שנה וכו' ע"ל, לא נהגו כמשיב, דמש ממשכי' אפרים בשני המנהג, הלא גם שם בחיל, י"ל אדרבה אלו מקיימים המנהג שהי מלפני חמש מאות שנה.

ב' הכי בית אפרים שם אשכח עוד טעמא רבא למנהג, ובמ"ש צדב"ל, ונכוחי מעיין צאח אהריונהו ועינין מן שמוא וזייקא ואשכחנא טעמא רבא, והגדולים שנחקקו צאח בעטע המנהג מקום היינו יו להתגרד בו עי"ל, ומלכות דבריו עפי' המבואר בש"ס (דכחוצו דכ"ד) וצדב"ס (פ"צ מה"א"כ) דכונים שבו"י' הוו רק כהי חזקת ואין אובלין אלא צדקשי הגבול, ומכש"כ ככונים שבזמניו דגער עוד מנהגים שבזמן הש"ס (שם) דכונה ידעו בעלמן צדביו שהם ככונים רק שליה להם כחצ יחוס, משא"כ בזמניו שהככונים בעלמן אינם יודעים יחוס, ויהא זר העולה לדוכן יב כהם ג' איסורי, א' איסור עשה כמבואר (בכתובות) שם, ופרש"י משום דכתיב כה תצרכי ולא זרים, אמנם הפוסקים פנינו אם רק העולה לצדו לדוכן, או אף עם ככונים אחרים יב איסור עשה, עי' צדב"א (א"ח"ס סי' קכ"ח) ובש"פ מזה, ג' משום דכרה נבעלח אם מצדק, במ"ש החוס' (שבת קד"ה ע"ב ד"ה חילו), וגכ"פ דכרה נבעלח הוי איסור דלח' משום ולא חשא, ואף בלא דכרה לבד"ו (מהר"ק א"ח"ס סי' י'), אף בלא דכרה אקצ"י בתחינה, משום יצדק גופי נמי הוי דכרה נבעלח, ג' כחצ בספר הפנחה (כתובות) שם כשם ספר חרדים דכשם ששעה על הכהנים לצדק, כן עשה על ישראל להצדק, ובכרה ככונים צדק פנים אל פנים (ובדאיתא בש"ע שם) (סי' קכ"ח סעי' ב"ד דעם שחזורי הכהנים אינם ככלל דכרה), ואם עמידע שם ככונים צדק א"ח"ס נהצדק, (והוא) גם בשערי תשובה שם (סי' צ"י ע"ש), וא"כ אם הוא אינו ככן ועולה לדוכן עם הכהנים אחרים (נמ"ד גם זר העולה לדוכן עם ככונים עובר בעשה), הוי ג' איסורי, ומ"מ ביחא דהחזיקו בה אין מציילין מחזקס, וזה טעם מה דמוכח מש"ס שם, דגם כהי חזקת פריס ידיו, ואף דזמניו גרע דאף הככונים בעלמן אינם יודעים יחוסם כ"ל,

לא"י ומנהגים ותקנות והסכמות של הראשונים והאחרונים הקיפו ודאע"ל דאע"ל דאע"ל אחר הולילו לאור בשנת חרס"ח, וכחצ שם כדקדמחו ידיעו שבצדדים רבים אין משחיים עיניו דירושלים עי"ק לענינו עי"ק לפח ושאר ארץ ישראל לא כפרעו מנהג ידים ולא כפרעו הסכמות ותקנות, וכחצ וז"ל לכן ראיחי ונחון אל לבי ואמחתי מקיים אהבון ללכה בעקבותיהם ונפשות מעין מלחכתם ולסדר עיניו ארץ ישראל בגלל ועיני עי"ק לפח ח"ו כפרעו וכו' ויחלוקו צדב"ל ואפילו היכא דמחן ז"ל ובאר פוסקים עי"ק וירושלים ח"ו וכו' וכמה מנהגים נכונים בחזק לארץ שהוכחו ג"כ פס עי"ק לפח ח"ו וכו' עי"ל ועי' עוד שם בסוף קאטרס הכללים (כלל כ"ד) שכתב צדב"ל היכא דמחן ז"ל ובאר פוסקים כותבים כי כן מנהג כל ארץ ישראל, מליו לפעמים שאין האכזריות בא"י שום כמנהג וכו' עי"ל, ואשכ שם כמה עינים כמנהגים שאינם שום בין האשכזים צירושלים עי"ק ח"ו ובין לפח עי"ק ח"ו עיי"ש, וא"כ אין חידוש שכן הוא גם בעיני של נשיב ככל יום, והכח כי כן כחצ שם (בפנים הספר סי' קכ"ח סעי' ד') וז"ל בדיה הכה רבנו ככל מדינות אלו שאין מושלים כפים אלא צדב"ע וכו' כהפלת מוסף וכו' ומחן ז"ל צדב"ע ערער על מנהג זה וכו' וכחצ הכר פלח השלחן סי' ב' הוה כ"ג שגם האשכזים צירושלים ח"ו' רבנו לישא כפים ככל יום כחצ ובשנת וי"ט ע"ש, ובאורחה היים כי י"ב הוה א' דק"ע ע"ל ובכל צו סי' קכ"ח הוכח שיש מנהגים לישא כפים בשנת וי"ט דוקא מפני טורח ליצור ע"ש מ"ב ונהגים האשכזים פס עי"ק לפח ח"ו (ובי ככללים סי' כ"ד) ע"ל.

הרי תחיי ש"מ מדבריו, שענין נשיב הוי במחלוקות כמנהגים שבין וירושלים עי"ק ח"ו ובין לפח עי"ק ח"ו, וזמו שבראש מקום להם שכתב (בכללים סי' כ"ד) היינו כחצר לעיל, ועוד ש"מ מהביא מדברי הכר פלח השלחן שדיק שגם האשכזים צירושלים ח"ו' ונהג לישא כפים ככל יום כחצ וכו' כ"ל, והשמיט חובה "א"י' הכחצ בפלח השלחן, עי"ש ש"מ דס"ל כמו שכתבתי, דכונות הפלח השלחן כדכחו "בא"י' וצירושלים" אין ככלל אלא מה שצדק, ובדואר חסם שברס המהצד ספר ארץ חיים שהי מילודי משה וכן פס הראצ"י צלפת ח"ו, שאלי אצוי הכי עוד צומנו של פלח השלחן, ועכ"פ קרוב לזמנו מזה, וכו' יודעים לו כמנהגים עוד מזמן הפלח השלחן, וצדב"ל כחצר כל הספר צעניו חילוקי המנהגים כ"ל, ובדואר דיקק ושעטע וכחצ כ"ל, כחצר שהי ידיעו לו היעצ המנהג והמציאות מאל.

ואיך שיהי דאפילו אם נניח דהפי פלח השלחן, דכבולו עלו צלפת הכהי לישא כפים ככל יום, אכל הא כחצר דלא נחקבל אלא רוב הכוור, שכן מוכח מדבריו שדיק וכחצ "ובכוננו" כ"ל, ואחרי שפלח השלחן עוד אח לפח ח"ו "נהצבל לגמרי מלפח המהצד" הכול מעדת הפרשנים לכן נשאר המנהג שהי לפני כמה עשרות בשנים שאלו הפרשנים (כלשון הרה"צ במלחמה שם), וא"כ לפנינו, המנהג

ורק כחז כדי לאיים, זה פשיעה גדולה כבדו
בביתא ז"ל דוכי עיז ויחזוב בביתא ז"ל מלכיהו
לעינין מן שמיא, וצוהר לבחז כן אחרי שברכ"ג
הניז בענוז כחז שאין בחזק הענינים כ"ל (ויחזלו)
לי הרה"ג שטיילא ה"ל דלף בענוז גדולה חזרה
יקר בעיני מאד, אבל לבדו של הבית אפרים ז"ל
ליא אפשר לי לעבור בשחיקב עי"ג.

אכן באמת לא ידעתי מה התורה על חידושי של
הביתא ז"ל, הנה דבריו בזה מלל, דהי אסורי
מקורם בש"ס ופוסקים, אי אסור עשה מר לעטות
לזכר, גמי מפורשה שם (בדברות), כי משום ברכה
לעטות מפורש בחוס' (בשבת) שם, ג' דמזה על
ישראל להבדיל מקורם בספר חרדים כ"ל, וזוין
שניא אסורה א"ל לא ישאו הכהנים כיון שנה
קראי חתום, שפיר יש עומא רבא דבספק כהן כמו
בזמנינו שז ואל תעשה ערוך כ"מ בביתא ז"ל, דלף
דבש"ס מוצרם בכהני שאל דפריי ידויה, שאני
כהנים בזמנינו שאל המה בענוז לא יודעין יחוסם
כ"ל, וזה נשתה דעת הגדולים שהבינו שנה
ישא כפיהם, בזני א"י דישאלין כפיהם כ"ל, ופשיעא
די"ג דהגדולים שס"ל דלף בכהנים כמו בזה"ל,
דלף דלא ידעי יחוסם מיכ כמו בכהני חזק
בזמן הש"ס, אין נפ"מ בין א"י לחז"ל, וזה דעת
הב"י, וכן הגדולים שס"ל דכהנים בזמנינו דלא
ידעי יחוסם אין לישא כפיהם בכל יום, רק בזמני
ידועים כ"ל, גם בזה"ל ידוע כי ענוגה לדון אין
לשנות ממנה שיהיו עד עתה, ובני לפה והגליל
שנקיע את המנהג הכבוד בזה"ל גיב אין לשנות
כ"ל.

אמנם הביתא ז"ל הך עוד לפד הלוא להשוות
הדעות, ולומר דלון פלוגתא בין הגדולים
בני א"י שהחזיקו במנהג של י"ב בכל יום, ובין
הגדולים שהבינו שנה לישא כפיהם בכל יום, כי
הנו בהמציאות, דכהני חז"ל גרידו מנהגי א"י,
משום דבארוך הגנות נחלצלו הרבה במדינות ההם,
משא"כ בבני א"י שניחמם במקומם, והבאחי דבריו
בשחזותי שם, ולפי דבריו תכחתי העשם מה
דבריושלים להבינו תלמודי הגר"א ז"ל, לישא כפיהם
בכל יום, כפי משיב בביתא ז"ל דלון כן דעת
הגר"א עי"ג.

אמנם שוב ראיתי שעררו על המציאות לומר שגם
בא"י נתבטלו, כמו שכתב בספר בזה הכבוד
(ס' י"א אות א') כי מהחורבן עד עתה יכול להיות
שהוכסעים מחז"ל לא"י כך רב יותר מהאחרים אשר
נאשרי שם בימי החורבן (והוא מקיים את התחלת
דברי הביתא דכחל תלוי בהמנהג עיי"ג) ובה"ס הסוד
הרה"ג ה"ל בחזונו שם, אמנם כ"ל רק דלון
להשוות שיטות של הגדולים בזה, אבל עכ"פ מתחזק
בזה שיטת הגדולים דמוק עוד עומא רבא בזמנינו
דנתבטלו הדורות לחזש א"י אסורי ה"ל, ושאל
לישא כפיהם בכל יום, ואין לשנות המנהג בכל מקום
שנקיע המנהג בהגדולים ה"ל, שנה לישא כפיהם רק
בזמנים ה"ל, ותשיב הרה"ג ה"ל להשיב על דברי
הביתא ז"ל, וז"ל ומה דבביתא דוחה דברי בב"י על

מי"מ י"ל דהיי"ע דבני א"י שוב"ב בכל יום משום
שכתב החזקוני משנים קדמוניות, ואין מציאותם
המקורם, והגדולים אשר הבינו שנה לישא כפיהם
מחזקין כיון דליבא איסורא א"ס לא ישאו כפיהם,
כיון שנה קראו חתום ובג"ש בב"י (ב"י ק"י)
שם, לכן לא שצדיק להם להקל לנתחלה, ודמי' הניחו
חתום לישא כפיהם ברגלים עיי"ג חזקתם שהחזיקו,
כדי שנה תשתכח חזרה כהונה מהם, ויבואו להקל
בדברים שהכניז מוצרם עי"ג, ובדאמרינן (סוף
חולין), ולכ"י שקל מחמת כהונה במעלי יומי דכפורי
לאחזקין נפשי בכהני עכ"ל, וכ"י יש לומר גם
במקומות שוב"ב אף בצדויות ובהמנהג שהוצא בספר
כ"י בו (ס' י"א) שהוצא בבית אפרים שם, שגם על
מנהג ה"ל קאי בבית אפרים שם, וזה המנהג ה"ל
נקיע בגליל וי"ל דהיינו משום עומא רבא ה"ל.

והנה כמה רב גברי' של הגאון הבית אפרים ז"ל,
ש"ה מהגדולים ויחזר מפורסמים ויחזר
מקובלים לפסקי הלכה למעשה, ופוק חזי מגולל יקר
ותפארת גדולה ויבדו אשר הגאון החכם סופר ז"ל
הקל לו בהשבתו אליו, כמובאר בתשרי תת"ס (חיו"ד
ס' ר"ד ור"ה) אשר לא רציתי בהשבות חת"ס
שכתב כן לגדול אחר שזמנו, ושיב ב"י דרשות
חת"ס (ה"ב דדרוש ל"ה חלול הקפ"ח), כהוביני
בספריא חז עי"ג, ה"ל אצוני רבא ישראל ה"ה
וכי עיי"ג, ובהנה שם מביא"מ יוסף נחמיה שטערן
ז"ל כתב מגדול הלאכה ש"ה צייטס אהבה שאין
חלוי בדבר בלכנה דוד ויונתן, ואין עוד שם לבמה
תשובות בתת"ס להביתא ז"ל, ה"ה (בש"ח ס' מ"א
וחיו"ד ס' ר"ע ור"ד ור"ה ה"ל ו"א"ע ח"ב ס' י"ה
וכי וצ"ל וחת"ס ח"ו ס' י"א), ועוד ספרו בית
אפרים מוצר (בתשרי תת"ס ח"א ס' ק"י) וחיו"ד
ס' ר"ז וס' רע"ג, ובתשרי תת"ס לסוגיות), וגם
ספרו ע"ב ניעטין ב"ה חת"ס (ל"ע ח"ב ס' י"ג
וכי וס' י"ב וסוסי"ב כ"י וסוסי"ב כ"י וס' י"ב ור"ד)
עי"ג, ובכל מקום שמזכירו מזכירו בגדול מעלה
גדולה ותפארתו, וגם המוצר בית אפרים (ח"א ס' י"ה)
(ו' ה"ל לנעין נפ"ש מוצר בתת"ס ח"א ס' כ"י),
ופלפל שם בדבר המקצועות שהזכיר הביתא עיי"ג,
אבל וזהו זה משמע דמכסים לכל דברי הביתא
עי"ג.

הזכרתי כל זה משום שראיתי בדברי הרה"ג ה"ל,
שכתב בזה"ל ובש"ח בביתא ז"ל, ונלמד העטמות
הידועים הוסף עוד עטמים ובה לדי (חידוש נוע"מ
דמקום השלש מאות של י"ב כמובא בש"ע ס' י"ה
ק"ה אפשר לעבור בזמנינו על שלש איסורים ב"י,
ואף שאין א"י בחזק הפנינים כ"י וגם שאין זה
נוגע כאן בזה"ה מקובץ קובץ אבל נראה "שהפריח
ק"ה כדי לאיים" והבפחדו מי שיראה לשנות המנהג
בביתא עכ"ל, והנה היעו"מ "חידוש נוע"מ" לבחז
עז גברא רבא בביתא ז"ל, שהתח"ס ז"ל כותב עי"ג
גדולה וגוראות כ"ל, ה"ה ביעו"מ שנה כבדו מאד,
אפריו שובי באמת תמה גדולה חידוש, ובפרט מה
שכתב "שהפריח ק"ה כדי לאיים", היינו כלומר שכתב
חידוש שאל לפי דעתו של הביתא ז"ל אינו אמת,

כספר ארץ החיים דהיינו עטמא דחיל והיינו עטמא דגליל.

ומש"כ עוד הרה"ק הג"ל שם, "ואם את רואים שכל אי"ן י"ן ש"ך כל יום בכל העדות והחגים אם נחמיר בגליל מעטם הביא את עושים מאות ההודו כחובא ועולא"י ע"ל, חמה אי מאד על דברים החיים, דלפ דבריו כל אותם השנים כמאחר שם ויותר כניל, עבו אבותינו גאונים ולידיקם קדושי עליון חובא ועולא"י ממאות ההודו חיי, אין לך ציון גדול מדברים כאלה. וגם מש"כ בחוב"י, ח"ל וזמ"כ כתב ח"ל וצא"י וכלל מלכות מלרים המנהג לישא כפים בכל יום וזר, והם מדברים גם בהמנהג בל"י צמחא האחרונה ולא חלקו בדבר אלא "שכל אי"ן י"ן ש"ך כל יום ע"ל, לא הבחינו כלל, וכי ראוי להכניס המליחות לומר ש"ך גם בגליל צמחא האחרונה, אהמכ"ה? (וכבר כתבתי לשי' שגורא ממה שדייק בל"י אשר מדבריו מהם דברי המ"כ הג"ל, שלא כתב "בל"י א"י"י כמו שכתב "כלל מלכות מלרים", נראה דאף בזמנו ל"ה המנהג בכל אי"ן כן זל"י), ועוד וזו רק צ"כ שאין המנהג בל"י והגליל ממנהג ירושלים ח"י ואפ"י, כמו שכתב ואלו כספר ארץ חיים (קונטרס הכללים ד"ר ושליו), הג"ל, ח"ל ואפ"י, היכא דמנן ז"ל ושאר פוסקים כותבים כי כן המנהג כל ארץ ישראל, מצינו לעצמם שאין האשכנזים בארץ ישראל שנים במנהג, כגון מש"כ מנן ז"ל (בצאה"י סי' תכ"ב סעי' ב') שוהגים בכל ארץ ישראל שלא לבדק על ההלך ב"יה, וכן הוא מנהג האשכנזים פה עירי"ק לפי ח"י, וכמ"ס הגאון מהר"ם קלוגר ז"ל בספרו פירוש חסד ופי' מצינו וכו', אך האשכנזים בעירי"ק ירושלים ח"י נהגים לבדק וזמנהג באשכנז שכתבו מהר"ם ז"ל שם וכו', וכנגד זה מצינו לענין מש"כ מנן ז"ל (ביו"ד סי' רס"ב סעי' ז') ששוהגים בכל ארץ ישראל שכלל מנהג השחייתו על כל מילה ומילה, ושעמתי שכן נוהגים האשכנזים בירושלים ח"י, אך פה לפי ח"י אין האשכנזים מנדירים וזמנהג באשכנז שכתבו מהר"ם ז"ל שם וכו', וכבר כתבתי פמ"א (ח"ב סי' ק"ב) דכל היכא דמנן ומור"ם חוקקין בדין, ויורה אחד להקל כדעת מנן ז"ל בל"י ודבוקה כמ"ר"ם, ל"ך הוא חשבוה ויחליטה ובפ"ה, וכתב בשם בבבליהו על דהב"ד להיפך כשאלה הורה להקל כדעת מור"ם ז"ל בל"י ודבוקה כמנן ז"ל ע"ל, והב"ד ר"ב כניל, ואף חלקו בזה בין אי לח"ל, וכמ"ס צמ"כ (סי' קכ"ה סעי' מ"ד) בגליל, ודל דפי' בח"ל ר"ב מזהר, וכן הענין וכלל כל הפוסקים מיימרה דריב"ל והובא לפי ס"ד ודלא כמ"ר"ם שג"ד מזהר ח"י דוקא במקדש שגבא בזה ואשכנזייתו ספ"ה פ' שמי זר ע"ל, וכן מזהר בח"י ביה אפרים סי' כפשיפות וכן דעת מור"ם ז"ל מזהר חוקק להנהיג גם בח"ל ר"ב כל יום, אלא לא עלה בידו כנודע, וזמנהג בדבריו שם, ורואי"ה כעת כספר שרן השלחן (סי' קכ"ה סעי' ח"י) ז"ל והנה ודאי אין שום ענין נכון למנהגו לבטל מ"ע דבכרה כהנים כל השנה כולה, אלא מה נעשה ואלו נת קול יאלא שלא להנהיג לנו לישא כפים בכל השנה כולה, ומקובלני ששני גדולי הדור דורות שלפנינו

הענין משום ענינה דל"ה חיל דלא חיל, ולאחר כל האריכות ראויים דס"ל דלא בעלו להפילה, עדיין לא מיקרי חיל, כנגד י"כ דמפורש דשער בשלם עשה, אף אם לא קראו חילו עובר, מ"מ בעידנה דריתחה מעשיין קשה (כמבואר בצ"הור הלכה בשם חמד משה) ואילו ענינה הוי מחקת עזר, ולפי דעת הפוסקים בענינה לגמרי ע"ל, לא הבחינו מה שכתב בזה לאמר דהב"א הורה דברי הכ"י, דברי הב"א לא כל דמות דברי הכ"י, רק אחר דרכו בקדש ל"שכ אה הגדולים אשר הנהיגו שלא לישא כפיהם בכל יום, וכן בענין הענינה כתב לפרש עטם שכתב האגור בשם המהר"ל משום ענינה, וכמו שראינו בכל החשובה שכתב ל"שכ ב' השעיות, ואלו ואלו דברי ח"ה, ואין לבטל המנהג אם נהגו כהחד מן השעיות.

אמנם שז כתב הרה"ק הג"ל בענינו דכמעט ברור שמה שהנהיגו בגליל שלא לישא כפים בכל יום, ה' בשביל היות המצוי בגליל (ומשום זה הנהיגו בגליל גם במקומות החמים) ואין מצוי מקומות חמים, אשר לפי"י צומנינו ל"ש זה וכו' ע"ל, והיינו משום ענינה וכדברי האגור שהביא בכ"י, אמנם לענין לאו דוקא משום זינה, דאף דגם צב"א חתך דבריו כתב ש"ה לא לעבול בכל יום מפני היותה, אלא הוי כי צימי היות אפרים היו מקוואות חמין לעבילת גשים, וכמבואר בספרן של בעלי התשובות המבארים בפתי"ם ודרכי תשובה (יו"ד סו"ס ר"א) ע"י"ש, וא"כ ה' אפשר לבדק מקוואות חמין גם לעבילת גשמים, אלא ע"כ מש"כ בדבריו, דל"ה לעבול בכל יום משום זינה, לאו דוקא משום זינה, דברי הב"א שם מקודם כתב צ"ה"ל, ועכ"פ א"ה לכה לנהוג בזה לעבול בכל יום "ובפ"ר בימות החורף" ע"י"ש, הרי כתב רק "ובפ"ר בימות החורף", ומשום דאף בלא זינה, קשה לרוב הצבור לעבול בכל יום משום כמה עיכובים וערדות, ור"ה מהא גופא דלאחר (ברכות דכ"ב פ"א) דבעלו לעבילתה, ובמ"ס (פ"ד מה' חפילה ה"ב וסוף ה' ק"ש) כתב משום דאין רוב הצבור יכולים לעמוד בזה, וכ"כ הרמ"י יורה (ברכות) שם, ובגמ' שם א"ה ח"ל ר"ב רבנן רבתי ופתי מה אדם מחזיקין בעבילת זו אי משום זינה אפשר במתאחות, ח"ל ר"ב וכו' י"ש ענינה בחמין וכו' ע"ל, וכ"כ ב' ירושלמי שם (פ"ב ה"ד) קאמר בשקל לעקר את הענינה ואלה מפני גבי הגניל אשרי ונעקרת מפני היות וכו' ע"ל, והובא צב"א שם, וה"כ כחצו הפוסקים דיש להחמיר באידנה שיש ענינה בחמין, ע"י ב"ה ח"ה (סי' פ"ה אות ב'), והענין שיש ענינה בחמין ע"י פ"ה (ברכות) שם, ובפוסקים (יו"ד סי' ר"א) שם, ובמ"ס א' כתבו מה, ומ"מ כתבו הפוסקים כן רק לחומרה, וע"כ דעדיין אין רוב הצבור יכולין לעמוד בה ממנה עיכובים, אכן ככה"ם במקדש שגבא ע"כ"ה לעבול לקריין לנש"כ הוי מדינה כמ"ס ב"ה אפרים שם, וי"ל דמ"כ"ם נוסף על שאר הענינים, לא נהגו בח"ל לישא כפיהם בכל יום, וכמ"ס צב"א שם, וכפי המבואר לשי' ז"ל דמ"כ"ם נהגו כן גם בגליל וכמ"ס

יודע שם, לא יצרך את ישראל וכו', וכי שכתב
ח"ס (א"ח סי' כ"ג) שם כתב דאין לחוש לה, וכו'
רציתי כעת בחי' רעק"ל בגליון השי"ס (סי' קכ"ח)
סעי' מ"ד), שבבואר, ולא הסיר ע"ז כולם, ונראה
דחשש לדבריו, ועכ"פ מנעוף להמנהג שאין י"ב בכל
יום, וגם הח"ס אף שכתב שאין לחוש לדברי
המקצועות, הוסיף חזקו להמנהג שאין י"ב בכל
יום, וגם את זה דחה הרה"ג הי"ל, וצטטנו ראה
חליטת דמיונו, שכתב והא"ף שלא נאמר בכוונת ח"ס,
לא נוגע זה לעניינו שברוב חלקי אי"י י"ב, ואין
חוששין לכוונת התפילה וכו' עכ"ל, בזה חזר ונראה
מה שכתבנו, דאין ראי' מרוב חלקי אי"י לגליל, דנקטו
מנהג האשכנזים בחז"ל כ"ל, ואין לשנות המנהג,
ונראה ונראה ופשיט.

ומה שכתב עוד הרה"ג הי"ל שם, ח"ל ואין לחמוה
למה הדורות הקדומים לא הנהיגו י"ב בכל
אי"י, התיירן כבר כתוב בגמ' חולין ד"ז וכו' וכתב
נחש הנהיגו וכו', אפשר בזה אסא וכו', אלא מקום
הניחו לו וכו' עכ"ל, אין הכוון דומה לראי', וי"ל השי"ס
שם, בעיד ר' יהושע בן זרח וכו' לפני רבי על ר"מ שאכל
עלה של ירק בבית שאן והסיר בית שאן כולה על ידו
(דבוי חז"ל) חזרו עליו אחיו ובינת אביו אמרו לו
מקום שאצותיך ואצות אבותיך נהגו בו איסור אסא
חנהגו בו היתר, דרש להם מקרא זה, וכתב את נחש
הנהיגה אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו
בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחושא, אפשר
בזה אסא ולא ציירו בזה שצטטנו ולא ציירו, והלא
כל עבודה זרה שצטטנו אסא ויהושפט ביערו, אלא
אלא מקום הניחו אבותיו להתגורר בו, אף אני מקום
הניחו לי אבותי להתגורר עכ"ל, ובהם העטם שהסיר
רבי בית שאן אף שנהגו איסור מקודם, הוא משום
שהי' מנהג צעטות שהיו סבורים שהיא אי"י, וכמ"ש
בפרי חדש (א"ח סי' תס"ח אות ג' סוד"ה עוד
כתב דאף מנהג צעטות) עיי"ש, והאריך (שם ובסי'
ת"צ) הרה"ג צעניו המנהגים צעטות הפוסקים,
שדנו בזה אימתי יכולים לשנות, ואימתי לא, וזה
הביא השי"ס מהל' דנחש הנהיגה, ומה דלא ציירו
הקדומים, משום דעטו, כמ"ש תוס' שם (ד"ז ע"א
ד"ה אלא), ולפי שנעשה עפ"י הדבור, עטו ע"א
הראשונים והיו סבורים שהי' אסור לצטו עיי"ש,
ומה דמיון הוא למד"ז, דהכל מודים ודנהיגו הגדולים
שמהל' צעטות וימחקו פתם, ולכן לעמיד משנתנו
לא זה המקומה, והשי"ת יערה יערה רוח ממנו
ומזה לראות בקרוב את כהנים צעטותם ולוים
דבוכם וישראל צעטותם בביתא משיח' לזקנו ובנין
בית שלמים צ"ל.

כל אחד במקומו ראה להנהיג נשי"ב בכל יום
ובשנהגו יום המונבל לא תצטנבל הענין ולא ענה
להם, ואחר שרואים כי מן השמים נגזר בן, ומזה
הדין י"ל עפ"י האזהר בדפוס ממנה דומה להסיר
ובניו בשמיים למלאים וזה נאמר כה חזרו עכ"ל
וצדאי כיון בזה מנדולי הדור הי"ל להביא י"ל
בכחו כי אלו נאמר צונגט לבטל פסח השלחן, שראה
להביא י"ל בכל יום ויום ופשי"ד בגמ' א"ל
ובאשר רצונו לא ענה בידו, (ואף אם נאמר דבכונן
שלו צ"פ חזונו הי' י"ב בכל יום, אבל שוב נחבט
כ"ל), ובמה גדולי וקדושי עליון מהל' ועד שמה לא
פקפק אדם בזה, ומשום דמה שנהגו ופשי"ד ואגפי
הי' המשך ממה שהגו בחז"ל, וכמ"ש בסי' ארץ חיים
שם (כ"ל כ"ד), חז"ל וכו' צדירות האחרונים
שנחשטת קבלת הוראות מן בני י"ל בין הספרדים,
ואפילו נגד הרמב"ם י"ל כמ"ש לפ"ל (כ"ל ג'),
והאשכנזים בא"י שהיו נוהגים מקודם כהר"א ונאמר
רבי אשכנזי י"ל "קצלו עליהם הוראות מור"ם י"ל
המשך אחר הראש"י וכו' וכמו מנהג אשכנזים בחזן
לארץ קצלו עליהם הוראות מור"ם י"ל להקל
ולהחמיר וכו', וכן בדיוני ממונות ושלל לעטון כמחשק
קיים לי נגד הכרעתו וכו'. ואפילו הכי דמיון י"ל
ונאמר פוסקים כתבו כי כן מנהג כל ארץ ישראל,
מנינו לעצמנו שאין האשכנזים בחזן ישראל שום
צמנהג" וכו' עכ"ל, ותשד ואזל כמה חילוקים שיש
בין ירושלים חז"ל וצ"ל לפי שם י"ל, ואי"ב אין
חידוש דגם כל האשכנזים צ"פ א"ל והכלל קצלו מנהגם
מיינו כי האשכנזים צ"פ א"ל והכלל קצלו מנהגם
גם בזה כמו שנהגו בחז"ל כ"ל, וכדמורכח מדברי
הא"ח חיים (בסי' קכ"ח) הי"ל, דאחרי שהביא דברי
האחרונים חיים והכללו שיהיה יושא כפ"ס בשעת
וי"ע דוקא מפני טורח צרכי כתב ע"ז "וכן נוהגים
האשכנזים פה עיר"ק לפי חז"ל (וע' בגליון סי' כ"ד)",
מונה דל"ה מנהג חדש של החסידים כמ"ש הרה"ג
הי"ל, אלא שמהנהג המשך מנהגו האחרונים חיים
והכללו, שמהם הוסיף להמנהג בחז"ל המונבל צמ"א
(א"ח סי' קכ"ח), וכמ"ש נחשו בית אפרים שם,
ומימלא שייך בזה כל המבואר שם צעטם המנהג שהגו
כן בחז"ל, ואף נראה, דל"ה מנהג חדש רק מזה שצאו
חלמדי צעט"ע אי"ם לפת, אלא כי עוד מנהג קדום,
של האשכנזים שם, שהרי כפי שרואים בהספר ארץ
חיים שהנהג"ה חזק ודרש הרה"ג צעניו המנהגים
שצ"א וצחילוקים שצ"א עיר"ק לפי שם שאל ארץ
ישראל, וכתב שם שכן מנהגים האשכנזים, ולא הזכיר
שהמנהג נעשה מקרוב משה ביאת חלמדי צעט"ע
וי"ע, ש"מ דהיה מנהג עוד מקודם להם.

והנה צמחתי שם משי"ב עוד צעטם שאין הכהנים
נושאים בכל יום, משום דברי המקצועות
שחזר רבינו חננאל י"ל דכן הכנס בבית שאשכ

דושה"ע כה"י וחותם בצרבת כו"ט.

יצחק יעקב ווייס